

**UCHWAŁA NR XXXV/197/17
RADY MIEJSKIEJ CIECHOCINKA**

z dnia 29 maja 2017 r.

**w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Miejskiej Ciechocinek na lata
2017-2020**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 446, poz. 1579, poz. 1948 oraz Dz. U. z 2017 r. poz. 730), w związku z art. 87 ust. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014 r. poz. 1446, Dz. U. z 2015 r. poz. 397, poz. 774, poz. 1505, Dz. U. z 2016 r. poz. 1330, poz. 1887, poz. 1948, Dz. U. z 2017 r., poz. 60), uchwała się co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Miejskiej Ciechocinek na lata 2017-2020, w brzmieniu załącznika do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Ciechocinka.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podpisania i podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Przewodniczący Rady
Miejskiej

Marcin Zajązkowski

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD
ZABYTKAMI NA LATA 2017-2020
DLA GMINY MIEJSKIEJ
CIECHOCINEK**

SPIS TREŚCI

<i>1. WSTĘP</i>	<i>3</i>
<i>2. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI</i>	<i>6</i>
<i>3. PRZEDMIOT OCHRONY PRAWNEJ</i>	<i>17</i>
<i>4. FORMY OCHRONY PRAWNEJ ZABYTKÓW</i>	<i>19</i>
<i>5. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE I WEWNĘTRZNE OCHRONY ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO</i>	<i>22</i>
<i>6. ZASOBY DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY</i>	<i>40</i>
<i>7. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY - ANALIZA SWOT</i>	<i>51</i>
<i>8. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI</i>	<i>54</i>
<i>9. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI</i>	<i>60</i>
<i>10. ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI</i>	<i>61</i>
<i>11. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI</i>	<i>61</i>
<i>12. MISJA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI</i>	<i>82</i>

1. WSTĘP

CEL OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIEJSKIEJ CIECHOCINEK

Podstawowym, ogólnie pojętym założeniem niniejszego „Programu opieki nad zabytkami dla Gminy Miejskiej Ciechocinek na lata 2017 - 2020” jest ukierunkowanie polityki Samorządu Gminnego, służącej podejmowaniu planowanych działań dotyczących finansowania, inicjowania, wspierania oraz koordynowania prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego. Jest to uzupełniający dokument w stosunku do innych aktów planowania gminnego. Zadaniem Programu jest także organizacja działań edukacyjnych i wychowawczych wobec miejscowej społeczności. Dla realizacji powyższego założenia niezbędna jest realizacja szczegółowych celów określonych m.in. w art. 87 ust. 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, do których należą:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;

- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami
- zapoznanie z zasobami dziedzictwa kulturowego, historią i zabytkami Gminy, w tym także rozróżnienie obiektów wpisanych do rejestru zabytków województwa i figurujących w ewidencji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków
- wspieranie działań zmierzających do pozyskania środków finansowych na opiekę nad zabytkami
- uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków przy sporządzaniu i zmianie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy.

Konieczność opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami jest nałożona przez art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, który stwierdza, iż:

1. Zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami.
2. Programy, o których mowa w ust. 1, mają na celu, w szczególności:
 - 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
 - 2) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
 - 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;

- 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
 - 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
 - 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
 - 7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.
3. Wojewódzki, powiatowy i gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu i rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.
 4. Programy, o których mowa w ust. 3, są ogłaszane w wojewódzkim dzienniku urzędowym.
 5. Z realizacji programów zarząd województwa, powiatu i wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy.
 6. Sprawozdanie z realizacji wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami jest przekazywane Generalnemu Konserwatorowi Zabytków i właściwemu wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków w celu jego wykorzystania przy opracowywaniu, aktualizacji i realizacji krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

2. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej

Ochrona zabytków, dawnych materialnych i niematerialnych dóbr kultury jest obowiązkiem konstytucyjnym Państwa. W myśl art. 5 Konstytucji RP „Rzeczpospolita Polska (...) strzeże dziedzictwa narodowego (...). Istotnym elementem tego dziedzictwa są zabytki, które w swych niematerialnych wartościach są dobrem wspólnym. Art. 82 Konstytucji wskazuje, iż „obowiązkiem Obywatela (...) jest troska o dobro wspólne”, z kolei art. 6 Konstytucji stanowi, że „...Rzeczpospolita Polska, stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury (...)”.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. 2014, poz. 1446 z późn. zm.).

Obowiązująca Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wprowadziła pojęcia ochrony i opieki nad zabytkami. Zgodnie z art. 3, użyte w ustawie określenia oznaczają:

- 1) zabytek – nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową;
- 2) zabytek nieruchomy – nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, o których mowa w pkt. 1;
- 3) zabytek ruchomy – rzecz ruchomą, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, o których mowa w pkt. 1;
- 4) zabytek archeologiczny – zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem;

- 5) instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami – instytucję kultury w rozumieniu przepisów o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, której celem statutowym jest sprawowanie opieki nad zabytkami;
- 6) prace konserwatorskie – działania mające na celu zabezpieczenie i utrwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji oraz dokumentowanie tych działań;
- 7) prace restauratorskie – działania mające na celu wyeksponowanie wartości artystycznych i estetycznych zabytku, w tym, jeżeli istnieje taka potrzeba, uzupełnienie lub odtworzenie jego części oraz dokumentowanie tych działań;
- 8) roboty budowlane – roboty budowlane w rozumieniu przepisów Prawa budowlanego, podejmowane przy zabytku lub w otoczeniu zabytku;
- 9) badania konserwatorskie – działania mające na celu rozpoznanie historii i funkcji zabytku, ustalenie użytych do jego wykonania materiałów i zastosowanych technologii, określenie stanu zachowania tego zabytku oraz opracowanie diagnozy, projektu i programu prac konserwatorskich, a jeżeli istnieje taka potrzeba, również programu prac restauratorskich;
- 10) badania architektoniczne – działania ingerujące w substancję zabytku, mające na celu rozpoznanie i udokumentowanie pierwotnej formy obiektu budowlanego oraz ustalenie zakresu jego kolejnych przekształceń;
- 11) badania archeologiczne – działania mające na celu odkrycie, rozpoznanie, udokumentowanie i zabezpieczenie zabytku archeologicznego;
- 12) historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny – przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg;
- 13) historyczny zespół budowlany – powiązaną przestrzennie grupę budynków wyodrębnioną ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi;
- 14) krajobraz kulturowy – przestrzeń historycznie ukształtowaną w wyniku działalności człowieka, zawierającą wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze;
- 15) otoczenie – teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków w celu ochrony wartości widokowych zabytku oraz jego ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych.

Zgodnie z art. 89 organami ochrony zabytków są:

- 1) minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;
- 2) wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków.

W art. 4 zapisano, iż ochrona zabytków polega w szczególności na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwale zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Art. 5 wskazuje, iż opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwale zachowanie jego wartości;
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Ponadto, w art.6, ustawa definiuje m.in. podstawowe pojęcia z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami oraz przedmiot, zakres, formy i sposób ich ochrony. W myśl tejsze ustawy, ochronie i opiece podlegają (bez względu na stan zachowania):

1) zabytki nieruchome będące w szczególności:

- a) krajobrazami kulturowymi;
- b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi;
- c) dziełami architektury i budownictwa;
- d) dziełami budownictwa obronnego;
- e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi;
- f) cmentarzami;
- g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni;
- h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

2) zabytki ruchome będące w szczególności:

- a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej;
- b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje;
- c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami;
- d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego;
- e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (t.j. Dz. U. Z 2012 r. poz. 642 ze zmianami);
- f) instrumentami muzycznymi;
- g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi;

h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

3) zabytki archeologiczne będące w szczególności:

- a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa;
- b) cmentarzyskami;
- c) kurhanami;
- d) reliktnami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ponadto „ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej” (art. 6.2.).

Ustawa w art. 7 określa także formy i sposób ochrony zabytków.

Ustawa definiuje obowiązki oraz kompetencje samorządu terytorialnego w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Szczegółowo określone obowiązki samorządu w stosunku do obiektów zabytkowych objętych ochroną, których samorząd jest właścicielem lub posiadaczem zawarte są w następujących artykułach: art. 5, 25, 26, 28, 30, 31, 36, 71, 72.

Na mocy art. 21 ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy. Art. 22 ust. 4 stwierdza, iż „Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy.”. W ust. 5 tego artykułu zapisano, iż w gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

- 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
- 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Jak wspomniano, art. 87 Ustawy określa obowiązek samorządu, dotyczący sporządzania i uchwalania gminnego programu opieki nad zabytkami:

- program winien być opracowany na okres 4 lat,
- program służy celom określonym w Ustawie,
- program przyjmuje rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków,

- program ogłaszany jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym,
- z realizacji programu władze gminy sporządzają co 2 lata sprawozdanie, które przedstawiane jest radzie gminy.

Artykuły 18 i 19 nakazują samorządom uwzględnianie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami przy sporządzaniu i aktualizacji planów zagospodarowania przestrzennego województwa.

Dodatkowo należy wskazać odniesienia do zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego, zawarte w następujących aktach prawnych:

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U z 2016 poz. 446)

- *art. 7 ust. 1 pkt. 9*

„Zaspakajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy:

9) kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.”

Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 778 z późn. zm.).

Na mocy ww. ustawy planowanie i zagospodarowanie przestrzenne musi uwzględnić m.in.: wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (art. 1. ust. 2, pkt. 4). Ustawa określa, iż studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego powinno w swej treści zawierać następujące elementy:

- uwzględnianie stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (art. 10, ust. 1, pkt. 4),
- określenie obszarów i zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (art. 10, ust. 2, pkt. 4).

W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego będącym aktem prawa miejscowego ustawa nakazuje obecność następujących elementów:

- obowiązkowe określenie zasad ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego (art. 15, ust. 2, pkt. 3),
- obowiązkowe określenie zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (art. 15, ust. 2, pkt. 4),
- określa się w zależności od potrzeb granice pomników zagłady oraz ich stref ochronnych, a także ograniczenia dotyczące prowadzenia na ich terenie działalności gospodarczej, określone w ustawie z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady (art. 15, ust. 3, pkt. 6).

Wymagania koncepcji ochrony zabytków uwzględnia się również na szczeblach wojewódzkim i krajowym planowania przestrzennego (art. 39, ust. 3, pkt. 2; art. 47, ust. 2, pkt. 2). Projekt planu wymaga uzgodnienia z właściwym wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (t.j. Dz. U z 2016 poz. 290 z późn. zm.)

Przepisy ww. ustawy nie naruszają przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami w odniesieniu do obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów i obszarów objętych ochroną konserwatorską na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (art. 2. , ust 2 pkt. 3).

W art. 5, ust. 1 pkt. 7 oraz ust. 2 ustawa stwierdza, iż obiekt budowlany należy użytkować w sposób zgodny z jego przeznaczeniem i wymaganiami ochrony środowiska oraz nakazuje projektowanie i budowanie obiektów budowlanych i związanych z nim urządzeń zapewniające ochronę obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów objętych ochroną konserwatorską.

W przypadku pozytywnej opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków w odniesieniu do obiektów budowlanych wpisanych do rejestru zabytków oraz innych obiektów budowlanych usytuowanych na obszarach objętych ochroną konserwatorską możliwe jest złożenie wniosku do właściwego ministra o zgodę na odstępianie od przepisów techniczno-budowlanych, o których mowa w art. 7 ustawy (art. 9, ust 3, pkt. 4).

Wg art. 30 ust. 2 w stosunku do prac budowlanych przy obiektach oraz obszarach niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, wymagane jest zgłoszenie do właściwego organu. W zgłoszeniu należy określić rodzaj, zakres i sposób wykonywania robót budowlanych oraz termin ich rozpoczęcia. Do zgłoszenia należy dołączyć oświadczenie, o którym mowa w art. 32 ust. 4 pkt. 2 oraz, w zależności od potrzeb, odpowiednie szkice lub rysunki, a także pozwolenia, uzgodnienia i opinie wymagane odrębnymi przepisami. W razie konieczności uzupełnienia zgłoszenia właściwy organ nakłada, w drodze postanowienia, na zgłaszającego obowiązek uzupełnienia, w określonym terminie, brakujących dokumentów, a w przypadku ich nieuzupełnienia - wnosi sprzeciw, w drodze decyzji. Zgodnie z art. 32 ust. 1:

1. Pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego może być wydane po uprzednim:

- 1) przeprowadzeniu oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko albo oceny oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000, jeżeli jest ona wymagana przepisami ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko;
- 2) uzyskaniu przez inwestora, wymaganych przepisami szczególnymi, pozwoleń, uzgodnień lub opinii innych organów;
- 3) wyrażeniu zgody przez ministra właściwego do spraw budownictwa, lokalnego planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa - w przypadku budowy gazociągów o zasięgu krajowym lub jeżeli budowa ta wynika z umów międzynarodowych.

Prowadzenie robót budowlanych przy obiekcie budowlanym wpisanym do rejestru zabytków lub na obszarze wpisanym do rejestru zabytków wymaga, przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę, uzyskania pozwolenia na prowadzenie tych robót, wydanego przez właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków (art. 39, ust. 2).

Pozwolenie na rozbiórkę obiektu budowlanego wpisanego do rejestru zabytków może być wydane po uzyskaniu decyzji Generalnego Konserwatora Zabytków działającego w imieniu ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego o skreśleniu tego obiektu z rejestru zabytków (art. 39, ust. 2).

W stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków (art. 39, ust. 3).

Katalog działań budowlanych, w stosunku do których należy uzyskać pozwolenie budowlane, a które podlegają zgłoszeniu organowi budowlanemu, określają kolejno art. 29, 29a, 30, 31 ustawy Prawo Budowlane. W stosunku do zamierzeń, które wymagają jedynie zgłoszenia zgodnie z art. 30 ust. 7 ustawy, właściwy organ może nałożyć w drodze decyzji obowiązek uzyskania pozwolenia na wykonanie określonego obiektu lub robót budowlanych objętych obowiązkiem zgłoszenia, jeżeli ich realizacja może naruszać ustalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub spowodować m.in. pogorszenie stanu środowiska lub stanu zachowania zabytków.

Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (t.j. Dz. U. z 2016 poz. 1817 z późn. zm.)

Określa ona, iż wśród zadań publicznych znajdują się działania m.in. w zakresie kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego (art. 4, ust. 1, pkt. 16).

Regulacje z tym związane zawarte są w art. 19, który określa prawa i obowiązki mieszkańców w zakresie realizacji wybranych przez nich działań, zarówno w ramach inicjatyw lokalnych, jak i za pośrednictwem organizacji pozarządowych lub innych podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 ustawy. Artykuł precyzuje też, iż jednostka samorządu terytorialnego zawiera na czas określony umowę o wykonanie inicjatywy lokalnej z wnioskodawcą.

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 519 z późn. zm.).

Zgodnie z zapisami art. 71 ust. 3 tej ustawy przeznaczenie i sposób zagospodarowania terenu powinny w jak największym stopniu zapewniać zachowanie jego walorów krajobrazowych. Dotyczy to także krajobrazu kulturowego.

Art. 101 ust 1 określa, iż ochrona powierzchni ziemi polega m.in. na zachowaniu wartości kulturowych, z uwzględnieniem zabytków archeologicznych.

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. z 2016 poz. 2134 z późn. zm.).

Jednym z celów ochrony przyrody jest ochrona walorów krajobrazowych, zieleni w miastach i wsiach oraz zadrzewień (art. 2, ust. 2, pkt. 5).

Jako jedną z form ochrony przyrody w tym jej immanentnego składnika, jakim jest krajobraz, ustawa ta przyjmuje w art. 6, ust, pkt. 3 park krajobrazowy.

Zgodnie z art. 16, ust. 1, park krajobrazowy obejmuje obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania, popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju.

Zarówno ustanowienie parku krajobrazowego, jak i nadanie mu statutu należą do prerogatyw sejmiku wojewódzkiego (art. 16, ust. 3, ust. 5).

Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (t.j. Dz. U. z 2016 poz. 2147 z późn. zm.)

W świetle art. 6 pkt. 5 jednym z celów publicznych tej ustawy jest opieka nad nieruchomościami stanowiącymi zabytki w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Art. 13, ust. 4 jasno określa, że: sprzedaż, zamiana, darowizna lub oddanie w użytkowanie wieczyste nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków, stanowiących własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego, a także wnoszenie tych nieruchomości, jako wkładów niepieniężnych (aportów) do spółek, wymaga pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Cenę nieruchomości lub jej części wpisanej do rejestru zabytków obniża się o 50% (zgodnie z art. 67). Właściwy organ może, za zgodą odpowiednio wojewody albo rady lub sejmiku, podwyższyć lub obniżyć tę bonifikatę (art. 68, ust. 3). Identyczny zapis

stosuje się w przypadku opłaty z tytułu użytkowania wieczystego, jeżeli nieruchomość gruntowa została wpisana do rejestru zabytków (art. 73, ust. 4) oraz w przypadku opłaty z tytułu trwałego zarządu (art. 84, ust. 4).

Ustawa z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 716 z późn. zm.).

Na podstawie art. 7, ust. 1, pkt 6 ustawa zwalnia od podatku od nieruchomości: grunty i budynki wpisane indywidualnie do rejestru zabytków, pod warunkiem ich utrzymania i konserwacji, zgodnie z przepisami o ochronie zabytków, z wyjątkiem części zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej.

Ustawa dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 862 z późn. zm.)

Według zapisów tej ustawy zarówno państwo (art. 1 ust. 2), jak i organy jednostek samorządu terytorialnego (art. 1 ust. 4) sprawują mecenat nad działalnością kulturalną polegający m.in. na wspieraniu i promocji opieki nad zabytkami.

Do powyższych ustaw należy dołączyć akty prawne, które w całej swojej treści odnoszą się do zakresu ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego. Są to:

- ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (t.j. Dz. U. z 2012 roku, poz. 987 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (t.j. Dz. U. z 2012 roku, poz. 642 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (t.j. Dz.U. z 2016 poz. 1506 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady (t.j. Dz.U. z 2015 poz. 2160 z późn. zm.).

Ostatni element to akty wykonawcze do ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Są to:

- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 (Dz. U. z 2011 nr 113 poz. 661) w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem. W oparciu o art. 24 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami rozporządzenie określa sposób prowadzenia powyższych rejestrów i wykazów,
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 14 października 2015 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz. U. z 2015 poz. 1789),
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 6 czerwca 2005 r. w sprawie udzielenia dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 1506 z późn. zmianami).

3. PRZEDMIOT OCHRONY PRAWNEJ

Przywołana na wstępie ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami stanowi podstawę prawną ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce i wprowadza w tej materii szereg fundamentalnych definicji i pojęć. W myśl ustawy zabytek jest to nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zgodnie z ustawą opiece podlegają – bez względu na stan zachowania – zabytki pogrupowane w trzech kategoriach:

Zabytki nieruchome będące w szczególności:

- o krajobrazami kulturowymi,

- układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
- dziełami architektury i budownictwa,
- dziełami budownictwa obronnego,
- obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
- cmentarzami,
- parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
- miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

Zabytki ruchome będące w szczególności:

- dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
- kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
- numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami, wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
- materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2012 r. poz. 642 z późn. zmianami),

- instrumentami muzycznymi, wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
- przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

Zabytki archeologiczne będące w szczególności:

- pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
- cmentarzyskami,
- kurhanami,
- relikdami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ponadto, zgodnie z art. 6.2. ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

4. FORMY PRAWNE OCHRONY ZABYTEKÓW

Ustawodawca wyróżnia następujące formy ochrony zabytków:

- wpis do rejestru zabytków,
- uznanie za pomnik historii,
- utworzenie parku kulturowego,
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, decyzjach o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzjach o warunkach zabudowy, decyzjach o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzjach o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzjach o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Wpis do rejestru zabytków

Podstawą wpisu do rejestru zabytków jest decyzja administracyjna wydana przez wojewódzkiego konserwatora zabytków. Z wnioskiem o taki wpis może występować właściciel zabytku oraz użytkownik wieczysty gruntu, na którym znajduje się zabytek. Również wojewódzki konserwator zabytków ma prawo wszczęcia postępowania z urzędu w sprawie wpisania zabytku nieruchomego do rejestru zabytków.

Rejestr zabytków prowadzi odpowiedni wojewódzki konserwator zabytków dla zabytków znajdujących się na terenie województwa. Do rejestru można wpisać także otoczenie oraz nazwę geograficzną, historyczną i tradycyjną zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru zabytków. Wojewódzki konserwator zabytków może wpisać także do rejestru historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny. Sprawy te reguluje *ustawa z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* oraz Rozporządzenie Ministra Kultury z 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. Nr 113, poz. 661).

Pomnik Historii

Terminem tym określa się zabytek nieruchomy o szczególnych wartościach materialnych i niematerialnych oraz znaczeniu dla dziedzictwa kulturowego naszego kraju. Rangę pomnika historii podkreśla fakt, że jest on ustanawiany przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej specjalnym rozporządzeniem na wniosek Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. W treści prezydenckiego rozporządzenia wyszczególnia się cechy danego zabytku świadczące o jego najwyższej wartości, określa się precyzyjnie jego granice i zamieszcza schematyczną mapkę obiektu.

Na elitarną listę Pomników Historii mogą zostać wpisane obiekty architektoniczne, krajobrazy kulturowe, układy urbanistyczne lub ruralistyczne, zabytki

techniki, obiekty budownictwa obronnego, parki i ogrody, cmentarze, miejsca pamięci najważniejszych wydarzeń lub postaci historycznych oraz stanowiska archeologiczne. W roku 2015 w całym kraju było 65 miejsc i obiektów uznanych za pomnik historii.

Park kulturowy

Kolejną formą ochrony jest utworzenie parku kulturowego w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Podstawą jego utworzenia jest uchwała rady gminy, którą podejmuje się po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego lub decyzja o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzja o warunkach zabudowy, decyzja o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzja o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzja o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego

Relacje pomiędzy ochroną zabytków, a planami zagospodarowania przestrzennego są regulowane przez artykuły 18, 19 i 20 ustawy z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Przede wszystkim art. 18 wprowadza obowiązek uwzględniania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

W wymienionych decyzjach, koncepcjach, strategiach, analizach, planach i studiach, winno się w szczególności uwzględnić krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, określić rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków i zapewnić im ochronę przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu oraz ustalić przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami. W przypadku

zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia, zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków oraz parków kulturowych, ochrona ich musi być bezwarunkowo uwzględniona w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego i pozostałych decyzjach.

5. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE I WEWNĘTRZNE OCHRONY ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

5.1 RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z OPRACOWANIAM WYKONANYMI NA POZIOMIE KRAJOWYM:

KRAJOWY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI NA LATA 2014-2017

Krajowy Program Opieki nad Zabytkami na lata 2014-2017 został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 24 czerwca 2014 roku i jest efektem wykonania upoważnienia ustawowego, zawartego w artykułach 84 i 85, ust. 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami i jest programem rozwoju określonym w artykule 15 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Ciecchocinek opiera się na założeniach programu krajowego, jednak są one dość ogólne w odniesieniu do zabytków z terenu gminy.

Jednym ze strategicznych założeń krajowego programu jest wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków, w tym tworzenie podstaw współdziałania z organami samorządu terytorialnego. Program stwierdza, iż jakościowa przemiana w zakresie ochrony zabytków w Polsce może nastąpić jedynie dzięki łączeniu zasobów, lepszemu sieciowaniu struktur i działań organów ochrony zabytków.

Rolą programu krajowego jest tworzenie warunków dla wypracowania rozwiązań modelowych oraz ich upowszechnienie. Jak mówią zapisy tego dokumentu, za realizację zadań związanych z ochroną zabytków odpowiedzialna jest zarówno administracja rządowa (wojewódzcy konserwatorzy zabytków oraz Generalny Konserwator Zabytków), jak również jednostki samorządu terytorialnego wszystkich

szczególnie oraz od stopnia zaangażowania tych podmiotów będą zależały realne efekty podejmowanych działań.

Głównym celem Programu jest „Wzmocnienie roli dziedzictwa kulturowego i ochrony zabytków w rozwoju potencjału kulturowego i kreatywnego Polaków”. Cel ten realizowany będzie poprzez trzy cele szczegółowe:

1. Wspieranie rozwiązań systemowych na rzecz ochrony zabytków w Polsce,
2. Wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków,
3. Tworzenie warunków do aktywnego uczestnictwa w kulturze, edukacji na rzecz dziedzictwa kulturowego oraz jego promocji i reinterpretacji.

W ramach celu szczegółowego 1 wyznaczono następujące kierunki działania:

1. Porządkowanie rejestru zabytków nieruchomych,
2. Przygotowanie ratyfikacji Konwencji UNESCO ds. ochrony dziedzictwa podwodnego,
3. Wypracowanie jednolitych standardów działania konserwatorskiego w odniesieniu do wybranych typów i kategorii zabytków nieruchomych zgodnie z obowiązującą doktryną konserwatorską,
4. Wzmocnienie instrumentów ochrony krajobrazu kulturowego,
5. Opracowanie diagnozy prawnej ochrony zabytków ruchomych,
6. Opracowanie kompleksowego raportu o stanie zachowania zabytków,
7. Kontynuacja badań w ramach AZP na obszarach szczególnie istotnych ze względu na zagrożenia dla dziedzictwa archeologicznego.

W ramach celu szczegółowego 2 wyznaczono następujące kierunki działania:

1. Zwiększenie efektywności zarządzania i ochrony zabytków poprzez wdrażanie infrastruktury informacji przestrzennej o zabytkach,
2. Wypracowanie standardów, pozwalających na lepszy przepływ informacji pomiędzy organami ochrony zabytków, a społecznościami żyjącymi w otoczeniu zabytków objętych ochroną,

3. Podniesienie jakości procesów decyzyjnych w organach ochrony zabytków,
4. Merytoryczne wsparcie samorządu terytorialnego w ochronie zabytków.

W ramach celu szczegółowego 3 wyznaczono następujące kierunki działania:

1. Przygotowanie ratyfikacji Konwencji ramowej Rady Europy w sprawie znaczenia dziedzictwa kulturowego dla społeczeństwa,
2. Wspieranie budowania świadomości społecznej funkcji dziedzictwa kulturowego jako podstawy kształtowania się tożsamości narodowej i społeczności lokalnych,
3. Promocja zasobu dziedzictwa za pośrednictwem Internetu,
4. Zwiększanie dostępu do zasobu dziedzictwa i ułatwienie jego odbioru społecznego.

KONCEPCJA PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA KRAJU DO ROKU 2030

Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju została przyjęta przez Radę Ministrów dnia 13 grudnia 2011 r. Dokument określa zasady polityki państwa w dziedzinie przestrzennego zagospodarowania kraju w perspektywie najbliższych kilkunastu lat.

Polityka przestrzennego zagospodarowania kraju realizuje cele rozwoju kraju w odniesieniu do całości przestrzeni polskiej. Biorąc pod uwagę nowy paradygmat polityki rozwoju cel strategiczny (ponadczasowy) polityki przestrzennego zagospodarowania kraju można określić następująco: efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia ogólnych celów rozwojowych – konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim okresie.

Tak sformułowany cel – przy doborze odpowiednich celów cząstkowych oraz instrumentów wdrożeniowych – realizowany jest przez wszystkie podmioty publiczne wykonujące zadania rozwojowe w zakresie swoich kompetencji na różnych poziomach zarządzania, w różnych obszarach tematycznych i w odniesieniu do różnych terytoriów.

Drogą do zapewnienia realizacji celu strategicznego polityki przestrzennego zagospodarowania kraju jest koncentracja działań podmiotów publicznych w wybranych obszarach tematycznych i na wyodrębnionych terytoriach. W odniesieniu do diagnozy sytuacji, uwarunkowań oraz trendów rozwojowych sformułowano sześć wzajemnie powiązanych celów polityki przestrzennego zagospodarowania kraju w horyzoncie roku 2030:

- Cel 1. Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności;
- Cel 2. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów;
- Cel 3. Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej;
- Cel 4. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski;
- Cel 5. Zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa;
- Cel 6. Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.

Koncepcja wskazuje, iż wzmocnienie ładu przestrzennego na poziomie zarządzania zasobem krajobrazów kulturowych i przyrodniczych będzie jednocześnie służyło wdrożeniu zapisów Konwencji Krajobrazowej Rady Europy. Podstawowymi formami ochrony krajobrazów powinny zostać formy dotychczas stosowane: parki krajobrazowe, pomniki historii, parki kulturowe oraz – dla obiektów rangi międzynarodowej – wpis na listę dziedzictwa kulturowego lub przyrodniczego UNESCO.

Stwierdzono, że promocja dziedzictwa kulturowego wpłynęła na wzrost rozpoznawalności i atrakcyjność polskiej przestrzeni. Dbłość o spuściznę kultury dawnych mieszkańców ziem polskich i wspieranie zachowanych tradycji lokalnych sprzyjają rozwojowi turystyki i wspomagają proces identyfikacji tożsamości kulturowej

migrantów. Krajobraz ważny dla historii kultury jest chroniony na równi z krajobrazami charakterystycznymi dla regionów geograficzno - przyrodniczych w zintegrowanej z siecią przyrodniczą rozwiniętej sieci parków kulturowych i pomników historii.

NARODOWA STRATEGIA ROZWOJU KULTURY NA LATA 2004 - 2013 ORAZ UZUPEŁNIENIE STRATEGII NA LATA 2004 - 2020

Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami zostały zawarte w dokumencie o nazwie Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004 - 2013 (przyjętym przez Radę Ministrów w dniu 21 września 2004 r.) oraz jego uszczegółowieniu „Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 - 2020” (przyjętym w 2005 r.). Są to rządowe dokumenty tworzące ramy dla nowoczesnego mecenatu państwa w sferze kultury, a przede wszystkim dla nowoczesnie pojmowanej polityki kulturalnej państwa, funkcjonującej w warunkach rynkowych, w połączeniu z perspektywami kolejnych okresów programowania Unii Europejskiej.

Głównym celem strategii jest działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju kulturalnego regionów w Polsce.

Dokumentem służącym wdrożeniu Narodowej Strategii Rozwoju Kultury jest Narodowy Program Kultury „Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego na lata 2004-2013”. W programie zapisano następujące priorytety i działania:

➤ **Priorytet 1. Aktywne zarządzanie zasobem stanowiącym materialne dziedzictwo kulturowe**

Działania realizowane w ramach niniejszego priorytetu mają na celu materialną poprawę stanu zabytków, ich adaptację i rewitalizację oraz zwiększenie dostępności do nich mieszkańców, turystów i inwestorów. Realizacja działań pozwoli na zwiększenie atrakcyjności regionów, a także wykorzystanie przez nie potencjału związanego z posiadanym dziedzictwem kulturowym.

- Działanie 1.1. Budowa nowoczesnych rozwiązań organizacyjno-

finansowych w sferze ochrony zabytków;

- Działanie 1.2. Kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele kulturalne, turystyczne, edukacyjne, rekreacyjne i inne cele społeczne;
- Działanie 1.3. Zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych.

➤ **Priorytet 2. Edukacja i administracja na rzecz ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego**

- Działanie 2.1. Rozwój zasobów ludzkich oraz podnoszenie świadomości społecznej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego;
- Działanie 2.2. Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego przed nielegalnym wwozem, wywozem i przewozem przez granicę.

Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020, opracowane przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego w 2005 r., zawiera ważny z punktu widzenia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Program Operacyjny „Dziedzictwo kulturowe”.

Priorytet i tego Programu dotyczy rewaloryzacji zabytków nieruchomych i ruchomych. Celami tego priorytetu są:

- poprawa stanu zachowania zabytków,
- zwiększanie narodowego zasobu dziedzictwa kulturowego (w tym także liczby stanowisk archeologicznych),
- kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele inne niż kulturalne,
- zwiększenie roli zabytków i muzealiów w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych,
- poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków i ich dokumentacji,

- zabezpieczenie zabytków, muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami i nielegalnym wywozem za granicę oraz na wypadek sytuacji kryzysowych i konfliktu zbrojnego.

5.2 RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z OPRACOWANIAM WYKONANYMI NA POZIOMIE WOJEWÓDZKIM

STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO

Obecnie obowiązująca Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do 2020 r. - Plan modernizacji 2020+ została przyjęta uchwałą nr XLI/693/13 przez Sejmik Województwa Kujawsko-Pomorskiego dnia 21 października 2013 r. Misja rozwoju województwa zapisana w treści dokumentu brzmi „Kujawsko-pomorskie - człowiek, rodzina, społeczeństwo”. Aby to osiągnąć, strategia wyznacza priorytety i cele działań.

Dla gminy Miejskiej Ciechocinek istotne są zapisy priorytetu Modernizacja przestrzeni miast i wsi, w ramach którego znajduje się cel Obszary wiejskie (których integralną częścią są także lokalne ośrodki rozwoju - małe miasta i wiejskie siedziby gmin) - o zróżnicowanym charakterze funkcjonalnym, cechujące się licznymi problemami gospodarczymi i często wymagające aktywizacji społeczno-gospodarczej. Głównym kierunkiem interwencji jest stymulowanie rozwoju społecznego (kluczowa rola usług publicznych szczebla gminnego dla kształtowania właściwych postaw społecznych) oraz lokalnych rynków pracy. Ten poziom polityki terytorialnej w rejonach tradycyjnego rolnictwa ma decydujące znaczenie dla aktywizacji mieszkańców wiejskich, jest także odpowiedzialny za lokalne aspekty rozwoju społecznego i gospodarczego.

W ramach celu znajduje się cel strategiczny Tożsamość i dziedzictwo, związany ściśle z dziedzictwem kulturowym i historycznym regionu. W ramach celu zamierza się podjąć działania na rzecz opracowania i realizacji założeń polityki kulturalnej

województwa (co pozwoli na pełną koordynację działalności wszystkich podmiotów funkcjonujących w kulturze) oraz edukacji kulturalnej społeczeństwa (zarówno w edukacji formalnej – na wszystkich poziomach kształcenia, jak i w edukacji nieformalnej). Są to zagadnienia realizujące także cele rozwoju społecznego – istotne dla szeroko rozumianego rozwoju społecznego. Nie wyklucza się, że polityka kulturalna zostanie w przyszłości objęta wojewódzkim programem rozwoju.

Dziedzictwo regionu, świadczące o tym, jacy jesteśmy, wymaga zachowania (m.in. tradycyjnej kultury wiejskiej, ginących zawodów, cudów architektury, przyrody, powstających drobnych kolekcji, zbiorów muzealnych i skansenów), odpowiedniej ekspozycji, poprawy dostępności, a także prezentacji w atrakcyjnej dla różnych osób formie. Dopiero dzięki stworzeniu warunków do wzbudzania ciekawości posiadanymi dobrami, wartościami, oddziaływanie na wiele zmysłów, możliwe jest zrozumienie, budzi się właściwy szacunek, zainteresowanie, chęć pogłębiania wiedzy i czynne włączenie się w działania na rzecz zachowania i upowszechniania posiadanego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego. Wobec powyższego, niezbędna jest waloryzacja obiektów materialnych dziedzictwa kulturowego regionu oraz oszacowanie „wartości marketingowej” wojewódzkich zasobów przyrody i krajobrazu przyrodniczo-kulturowego, koniecznych także dla budowy marki województwa. Poza tym wspierane będą w szczególności przedsięwzięcia umożliwiające atrakcyjny, interaktywny, oryginalny, wielozmysłowy kontakt z dziedzictwem regionu.

Powyższe zapisy realizowane będą w ramach następujących kierunków działań:

1. Budowa tożsamości regionalnej województwa
2. Zachowanie oraz promocja dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego regionu
3. Wsparcie działań ratowniczych tradycyjnej kultury wiejskiej, ginących zawodów, cudów architektury, przyrody, powstających drobnych kolekcji, zbiorów muzealnych i skansenów, będących częścią środowiska kulturowego województwa
4. Rozwój oferty kulturalnej o znaczeniu regionalnym, krajowym i międzynarodowym
5. Promocja marki województwa.

Należy jednak zwrócić uwagę, iż w świetle Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Miejskiej Ciechocinek powyższe zapisy są bardzo ogólne i trudno doszukać się konkretnych odniesień do potrzeb gminy. Mimo to, cele przedstawione w niniejszym Programie są zgodne z kierunkami rozwoju województwa, co może przyczynić się do ich dokładniejszej realizacji.

PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO

Plan zagospodarowanie przestrzennego województwa został przyjęty uchwałą Sejmiku Województwa Kujawsko – Pomorskiego nr XI/135/03 z dnia 26 czerwca 2003 r. Cele i działania Planu zawarte są w rozdziale V Polityka zagospodarowania przestrzennego województwa. W nim wyróżnić można zapisy dotyczące Gminy Miejskiej Ciechocinek, występujące w celach operacyjnych:

➤ 3.1 Kierunki rozwoju sieci osadniczej:

Ochrona dziedzictwa kulturowego jednostek osadniczych województwa realizowana będzie przez następujące działania:

- rewaloryzację zabytkowych układów urbanistycznych o dużym znaczeniu kulturowym i historycznym,
- konserwację oraz szerokie turystyczne wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego ruin zamków.

➤ 3.3 Kierunki ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego i kulturowego

Dla podniesienia konkurencyjności i atrakcyjności regionu konieczne jest podjęcie działań prowadzących do zachowania i pełnego wykorzystania turystycznych walorów środowiska przyrodniczego i kulturowego poprzez:

- poprawę zagospodarowania istniejących szlaków turystycznych

- rozwój agroturystyki na bazie walorów przyrodniczo-krajobrazowych i kulturowych

Dodatkowo w rozdziale 5.2 Propozycje zadań ponadlokalnych realizujących cele publiczne w tabeli zadań jeszcze raz podkreślono konieczność rewaloryzacji historycznych układów urbanistycznych.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO NA LATA 2013 - 2016

Program Opieki nad Zabytkami Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2013- 2016 przyjęto uchwałą nr XXXIV/601/13 przez Sejmik Województwa Kujawsko-Pomorskiego dnia 20 maja 2013 r. Dokument przedstawia szereg celów i kierunków działania w zakresie zachowania dziedzictwa kulturowego na obszarze województwa kujawsko-pomorskiego. Zapisy te są w dużej mierze zgodne z kierunkami zawartymi w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami dla Gminy Miejskiej Ciechocinek.

W programie wyznaczono cele nadrzędny, cele szczegółowe wraz z kierunkami działań. Cel nadrzędny to: utrzymanie różnorodności kulturowej województwa jako świadectwa historii regionu oraz potencjału dla rozwoju gospodarczego. W ramach celu nadrzędnego wyznaczono następujące cele szczegółowe:

- 1) Zachowanie dziedzictwa materialnego;
- 2) Zachowanie dziedzictwa niematerialnego;
- 3) Kultywowanie tradycji regionalnych;
- 4) Wzrost świadomości społecznej dla ochrony dziedzictwa kulturowego;
- 5) Wzrost konkurencyjności regionu.

W ramach programu postuluje się również między innymi o podjęcie następujących działań:

- 1) działania wynikające z ustawy o ochronie zabytków i zabytkami:

- wspieranie i koordynacja działań związanych z tworzeniem gminnej ewidencji zabytków z użyciem stworzonego przez Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków oprogramowania komputerowego Gminna Ewidencja Zabytków (GEZ),
 - podjęcie działań, w tym zapewnienie środków finansowych, celem intensyfikacji procesu wpisywania indywidualnych obiektów zabytkowych do rejestru zabytków-zwłaszcza będących własnością skarbu państwa oraz jednostek samorządu terytorialnego,
 - podjęcie działań, w tym zapewnienie środków finansowych, zmierzających do zachęcenia osób prywatnych do wpisywania do rejestru zabytków obiektów historycznych, których są właścicielami,
 - monitorowanie stanu zachowania zabytków;
- 2) w związku z podjęciem przez Sejmik Województwa Kujawsko-Pomorskiego uchwały nr VII/91/07 z dnia 23 kwietnia 2007 r. w sprawie przystąpienia do sporządzania zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego zaleca się bezwzględne uwzględnienie w opracowaniu elementów związanych z obszarową ochroną dziedzictwa kulturowego, w tym:
- rozpoznanie i zrewidowanie stanu faktycznego istniejących obszarów i stref ochrony konserwatorskiej,
 - zwiększenie ilości obszarów chronionych w ramach stref ochrony konserwatorskiej, zwłaszcza w odniesieniu do obiektów i zespołów leżących poza obszarami miejskimi,
 - przygotowanie ściśle określonych stref ochrony konserwatorskiej oraz stref ekspozycji obiektów jako wytyczne do MPZP,
 - uwzględnienie ustaleń i propozycji zawartych w niniejszym opracowaniu, zwłaszcza proponowanych parków kulturowych i innych obszarów chronionych;
- 3) pozaustawowe działania mające na celu ochronę zabytków:
- określenie jednolitych kryteriów przyznawania środków finansowych

przeznaczonych na prace konserwatorskie, rewitalizację obszarową i inne działania mające na celu ochronę i promocję dziedzictwa kulturowego (w tym badania konserwatorskie i architektoniczne oraz sporządzanie dokumentacji konserwatorskiej),

- stworzenie mechanizmów zachęcających do podejmowania prac konserwatorskich i działań rewitalizacyjnych przy zabytkach,
- wprowadzenie bezwzględnego wymogu prowadzenia nadzoru archeologicznego w trakcie budowy infrastruktury drogowej, finansowanej ze środków pochodzących z Regionalnego Programu Operacyjnego oraz innych źródeł przekazywanych gminom przez samorząd wojewódzki,
- opracowanie i wdrażanie do realizacji programu pod roboczym tytułem Kujawsko-Pomorskie muzeum otwarte, polegającego na digitalizacji najcenniejszych zabytków ruchomych będących w posiadaniu muzeów, archiwów, bibliotek i innych instytucji na terenie województwa i prezentowaniu ich za pomocą sieci www w postaci wirtualnych galerii,
- stworzenie pilotażowego programu adresowanego do gmin mającego na celu utworzenie w oparciu o istniejące struktury (między innymi gminne ośrodki kultury, izby regionalne w szkołach ponadpodstawowych itp.) ośrodków gromadzących i popularyzujących (wystawy, strony www) informacje historyczne, materiały ikonograficzne, rejestrujących wartości niematerialne i inne materiały związane z dziedzictwem kulturowym na poziomie gmin w celu podniesienia świadomości społeczności lokalnych, upowszechniania wiedzy, ułatwień w dostępie do informacji oraz kształtowania tożsamości regionalnej,
- organizacja pod patronatem Marszałka wieloetapowego konkursu (etap gminny, etap powiatowy, etap wojewódzki) drużynowego szkół na temat wiedzy o dziedzictwie kulturowym i ochronie zabytków regionu - konkurs organizowany dla szkół poszczególnych szczebli - podstawowych, gimnazjów, liceów.

Program wojewódzki prezentuje również potencjalne źródła finansowania prac remontowo-konserwatorskich przy zabytkach oraz innych działań związanych z rewitalizacją obiektów zabytkowych oraz zespołów urbanistycznych i ruralistycznych.

5.3 RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z OPRACOWANIAM WYKONANYMI NA POZIOMIE POWIATU

STRATEGIA ROZWOJU POWIATU ALEKSANDROWSKIEGO NA LATA 2011-2020

Dokument stwierdza, że turystyka i zabytki są istotnymi elementami gospodarczej sfery powiatu. Znajduje się tu duża ilość cennych obiektów zabytkowych, z których do najważniejszych należy zaliczyć:

- zabudowa uzdrowska miasta Ciechocinek z jedyną w Europie XIX-wieczną fabryką soli oraz trzema tężniami i fontanną „Grzyb”;
- zabudowa miasta Aleksandrów Kujawski z budynkiem dworcowym z XIX w., pałacem Trojanowskich z końca XIX w. i kościołem parafialnym;
- zabudowa miasta Nieszawa z kościołem farnym z XV w., Kościołem franciszkanów z XVIII w. oraz ratuszem miejskim z XIX w.

Cel strategiczny zawarty w dokumencie ma za zadanie zwiększyć rozpoznawalność powiatu na arenie krajowej, podnieść standardy obsługi przebywających tu turystów oraz podwyższyć, jakość obsługi ruchu turystycznego. Realizowany jest on m.in. poprzez cel operacyjny „Intensyfikacja działalności kulturalnej, zachowanie tradycji lokalnych oraz ochrona dziedzictwa kulturowego”, który wytycza następujące zadania:

- Kształtowanie i zaspakajanie potrzeb kulturalnych wśród społeczeństwa lokalnego poprzez tworzenie warunków dla jej funkcjonowania i rozwoju oraz poprawę dostępności. Realizowany będzie poprzez położenie nacisku na rozwój działalności kinowej oraz oferty kulturalnej Centrów Kultury, organizację wystaw, spotkań autorskich lub inicjowanie wspólnych wyjazdów do teatru lub opery, a także szkolenie i doskonalenie instruktorów oraz organizatorów i animatorów kultury w powiecie.
- Współpraca z mediami lokalnymi i regionalnymi w celu prezentacji walorów naturalnych i kulturalnych Powiatu. Realizowany będzie poprzez przygotowanie

audycji lub reportaży promujących powiat z udziałem miejscowych artystów lub liderów oraz współpracę ze sławnymi osobistościami związanymi lub wywodzącymi się z powiatu na rzecz aktywnej jego promocji.

W treści Strategii ustanowiono następujące cele szczegółowe związane z ochroną dziedzictwa kulturowego:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych Powiatu,
- uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
- popularyzację ochrony zabytków w szkołach i poza szkołami,
- upowszechnianie i promocja twórczości lokalnych artystów ludowych,
- wspieranie i ochrona niematerialnego dziedzictwa kultury.

POWIATOWY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU ALEKSANDROWSKIEGO

Na rok 2017 powiat aleksandrowski nie posiada opracowanego Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami.

5.4 RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z OPRACOWANIAM WYKONANYMI NA POZIOMIE GMINY

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA CIECHOCINEK

Zapisy studium w wyczerpujący sposób przedstawiają tematykę ochrony konserwatorskiej obiektów zabytkowych. Biorąc pod uwagę analizę i ocenę walorów środowiska kulturowego miasta Ciechocinek oraz analizę „Krajowego programu

ochrony zabytków i opieki nad zabytkami” ustala się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu.

Udokumentowanie, zachowanie i właściwe eksponowanie wartości dziedzictwa kulturowego jest obowiązkiem władz państwowych, samorządowych i społeczeństwa, a dziedzictwo kulturowe stanowi wartość podlegającą ochronie prawnej. Obiekty kultury materialnej winny być wykorzystywane i użytkowane z zapewnieniem opieki konserwatorskiej, rewaloryzacji oraz nadania im odpowiednich funkcji użytkowych.

Na terenie miasta Ciechocinka identyfikuje się zabytki podlegające ochronie i opiece na podstawie ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014 r., poz.1446 ze zm.):

- 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków, oznaczone na rysunku Studium graficznie oraz zestawione w tabeli nr 6 „uwarunkowań”,
- 2) zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków (nie wpisane do rejestru zabytków), zestawione w tabeli nr 7 „uwarunkowań”,
- 3) zabytki archeologiczne znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków, oznaczone na rysunku Studium graficznie oraz zestawione w tabeli nr 8 „uwarunkowań”.

Ponadto w Studium wyznacza się strefę ścisłej ochrony konserwatorskiej-historycznej struktury przestrzennej (układu urbanistycznego) miasta oznaczonej na rysunku Studium.

Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków

Wszystkie obiekty i obszary wpisane do rejestru zabytków muszą być uwzględnione w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Dla ochrony obszarów i obiektów wpisanych do rejestru zabytków ustala się:

- utrzymanie wszystkich zabytkowych obiektów budowlanych; zachowanie dobrego stanu technicznego i estetycznego tych obiektów - wszelkie prace remontowe oraz konserwatorskie zewnętrzne i wewnętrzne wymagają wykonania projektu uzgodnionego z organem właściwym ds. ochrony zabytków. Należy także utrzymać właściwy stan estetyczny otoczenia tych zabytków, w tym: zieleni, małej architektury i zagospodarowania posesji sąsiadujących;
- likwidacja obiektów budowlanych oraz drzewostanu i zmiana zagospodarowania terenu wymaga zgody organu właściwego ds. ochrony zabytków;

- jeżeli na terenach, na których zlokalizowany jest zabytek nie ma obowiązującego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lokalizacja nowych obiektów oraz przekształcenia obiektów istniejących powinna być poprzedzona wydaniem decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, uzgodnionej z organem ds. ochrony zabytków;
- zagospodarowanie parków zabytkowych powinno być poprzedzone szczegółową inwentaryzacją i wytycznymi organu ds. ochrony zabytków;
- wobec cmentarzy przyjmuje się zachowanie, konserwację i rewitalizację zabytków architektury sztuki sakralnej i nagrobnej oraz historycznej kompozycji założeń i układów zieleni;
- wobec zieleni parków przyjmuje się zachowanie i rewitalizację rozplanowania założeń, historycznych osi kompozycji i powiązań widokowych; zachowanie i konserwację formy architektonicznej i stylistycznej;
- wobec obiektów budowlanych wpisanych do rejestru zabytków przyjmuje się ochronę założeń architektonicznych i detali architektonicznych.

Zabytki archeologiczne

Zabytki archeologiczne muszą być uwzględnione w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Dla ochrony zabytków archeologicznych ustala się:

- prace budowlane podejmowane w obszarze wykazanych w Studium i miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego stanowisk archeologicznych mogą być prowadzone wyłącznie w oparciu o warunki określone przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków;
- w przypadku znalezienia przedmiotu, w stosunku do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem, należy wstrzymać prace, zabezpieczyć miejsce i znaleziony przedmiot oraz powiadomić Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków oraz Burmistrza Ciechocinka;
- w sytuacji ujawnienia nowego stanowiska archeologicznego wszelkie prace budowlane powinny zostać przerwane, a teren udostępniony do badań archeologicznych. Nowo odkryte stanowiska archeologiczne należy oznaczyć, zabezpieczyć i powiadomić Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Obszary objęte strefą ścisłej ochrony konserwatorskiej

W Studium wyznacza się strefę ścisłej ochrony konserwatorskiej - historycznej struktury przestrzennej (układu urbanistycznego) miasta, oznaczonej na rysunku

Studium. Strefa ta winna być wprowadzona jako ustalenie do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, po ewentualnej weryfikacji granic wynikającej ze stanu zachowania zasobów kulturowych i dostosowania do skali planu.

Strefą objęte zostają obszary obejmujące historyczną strukturę przestrzenną oraz istotne parametry układu urbanistycznego miasta. Ustalenia szczegółowe dotyczące zakazów i nakazów oraz sposobu zagospodarowania terenów znajdujących się w przedmiotowej strefie należy formułować w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego z uwzględnieniem następujących zasad:

- zachowanie lub odtworzenie historycznego sposobu użytkowania przestrzeni i zabudowy oraz eliminacja obcych form użytkowania;
- zachowanie i uczytelnienie rozplanowania historycznych zespołów urbanistyczno-architektonicznych, w szczególności: sieci, przebiegu i geometrii ulic, bloków urbanistycznych, historycznych parcel, historycznych linii zabudowy, kompozycji wnętrz urbanistycznych, sylwety;
- zachowanie lub odtworzenie charakteru przestrzenno-funkcjonalnego zespołów urbanistyczno-architektonicznych;
- zachowanie i ochrona zabytkowej architektury, a w szczególności: gabarytów, brył, podziałów i detalu architektonicznego, form i geometrii dachów, rodzaju materiałów budowlanych i wykończeniowych oraz stolarki budowlanej. Ochrona układu i trwałego wyposażenia wnętrz obowiązuje wobec obiektów indywidualnie wpisanych do rejestru zabytków;
- wprowadzenie nowej zabudowy (pierzejowej, plombowej) w miejsce pustek, powstałych w wyniku zniszczeń historycznej zabudowy;
- podporządkowanie nowej zabudowy lokalnej architekturze historycznej lub tradycji architektonicznej w zakresie form, gabarytów, podziałów architektonicznych elewacji, materiałów budowlanych, kolorystyki;
- przebudowa lub likwidacja elementów dysharmonizujących kompozycję przestrzenną historycznych układów architektonicznych;
- zachowanie kompozycji układów przestrzennych i nasadzeń zieleni zabytkowej parków, historycznych ogrodów i cmentarzy;
- ewentualne przekształcenia ograniczać się mogą wyłącznie do działań mających na celu odtworzenie historycznej funkcji obszaru, elementów urbanistyki (linie zabudowy, kształt i sposób zagospodarowania parceli), zabudowy uzupełniającej, odtworzenia kompozycji zieleni;

- dostosowanie nowej zabudowy do historycznej kompozycji przestrzennej w taki sposób, aby harmonijnie współistniały ze sobą elementy kompozycji historycznej i współczesnej;
- realizacja inwestycji w ścisłej współpracy i na podstawie zaleceń konserwatorskich, zgodnie z odpowiednimi przepisami szczególnymi dotyczącymi ochrony zabytków;
- nowe inwestycje (dotyczące zabudowy, nawierzchni) winny charakteryzować się wysokimi walorami estetycznymi i użytkowymi.

Strefa ścisłej ochrony konserwatorskiej podlega nadzorowi Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, który:

- uzgadnia wszelką działalność związaną z prowadzonymi pracami budowlanymi,
- kontroluje przebieg inwestycji i uczestniczy w ich odbiorze w obiektach zabytkowych,
- uzgadnia projekty zmian wystroju przestrzeni publicznej,
- dopuszcza i określa zasady przenoszenia obiektów zabytkowych.

Zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków (niewpisane do rejestru zabytków)

Wskazuje się do objęcia ochroną planistyczną obiekty o wartościach zabytkowych, niewpisane do rejestru zabytków, zgodnie z wykazem - dokumentacją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Ustalenia szczegółowe dotyczące zakazów i nakazów oraz sposobu zagospodarowania należy formułować w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego z uwzględnieniem następujących kierunków działań:

- utrzymanie w dobrym stanie technicznym, bez naruszania ich wartości zabytkowej;
- określenie w zależności od potrzeb: gabarytów, formy, detalu oraz zagospodarowania bezpośredniego otoczenia;

- prowadzenie prac budowlanych w obrębie zabytku (realizowanych w oparciu o zgłoszenie lub pozwolenie na budowę lub rozbiórkę) należy uzgadniać z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

6. ZASOBY DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY

6.1 CHARAKTERYSTYKA GMINY MIEJSKIEJ CIEHOCINEK

W ujęciu administracyjnym miasto Ciechocinek stanowi samodzielną jednostkę samorządu terytorialnego, położoną w Powiecie Aleksandrowskim, województwie kujawsko - pomorskim. Miasto Ciechocinek położone jest pomiędzy dwoma miastami, ośrodkami rozwojowymi jak Toruń i Włocławek, jest jednym z 51 miast województwa kujawsko-pomorskiego.

Walorem położenia miasta w centrum kraju, jest autostrada A1, łącząca Skandynawię z krajami Europy Południowej. W obszarze najbliższej położonej wsi Odolion przeprowadzony jest węzeł komunikacyjny autostrady A1.

Według podziału geomorfologicznego Polski (J. Kondracki) Ciechocinek położony jest na Kujawach, w Kotlinie Toruńskiej, w centralnej części Niziny Ciechocińskiej, lewobrzeżnej doliny Wisły. Miasto Ciechocinek według regionalizacji klimatycznej Romera znajduje się w obrębie klimatu Wielkich Dolin, według podziału Gumińskiego w obrębie rozległej VII dzielnicy środkowej, zaś według Wiszniewskiego i Chechłowskiego, stanowi część klimatycznego regionu wielkopolsko-mazowieckiego.

Miasto zajmuje obszar 1534 ha, posiada status gminy uzdrowiskowej, który określa i w sposób obligatoryjny ogranicza sposób zagospodarowania miasta. Tereny zurbanizowane stanowią ok. 1/3 obszaru miasta, w której wyodrębnia się strefę „A” ochrony uzdrowiskowej, obejmującą w swoim zasięgu wszystkie obiekty i urządzenia związane z charakterem uzdrowiska. W obszarze strefy „A” zlokalizowane są przede wszystkim sanatoria, szpitale uzdrowiskowe, pensjonaty, tereny leczniczo - rekreacyjne z urządzeniami tętni, fontann, kortów tenisowych, a także nieczynny basen termalno -

solankowy. W strefie tej występuje bogato urządzona zieleń w postaci licznych parków, zieleńców, alei, szpalerów żywopłotów z ukwieceniem tysiącami kwiatów na kwietnikach i rabatach. 40% powierzchni miasta znajduje się w strefie ochrony konserwatorskiej historycznej struktury przestrzennej miasta, podlegającej ochronie na podstawie przepisów odrębnych.

Ciechocinek ze względu na swój mikroklimat oraz posiadane zasoby wód leczniczych, liczne zabytki i położenie nad Wisłą, oprócz wiodącej funkcji uzdrowskiej, jest także miastem turystycznym. Najważniejszym obiektem architektury zabytkowej jest zespół trzech łąźni solankowych, który jest największą atrakcją turystyczną dla osób przebywających na leczeniu w uzdrowsku lub też podczas indywidualnych pobytów rekreacyjnych.

Ze względu na atrakcyjne walory krajobrazowe, przyrodnicze i uzdrowskie Ciechocinka oraz istniejące zaplecze gastronomiczne, pensjonatowe i hotelarskie miasto posiada duże predyspozycje do rozwoju usług turystyki. Jednak podstawowe znaczenie ma na tym terenie turystyka leczniczo- uzdrowska, której rozwój wynika z istnienia naturalnych zasobów leczniczych - wód mineralnych (solanki), którymi skutecznie od 180 lat leczone są schorzenia narządów ruchu, dróg oddechowych, neurologiczne, układu krążenia i choroby metaboliczne. Obok funkcji uzdrowskich, uzupełniającymi formami turystyki jest turystyka rekreacyjna i aktywna. Malownicza pradolina królowej polskich rzek, w której zlokalizowany jest Ciechocinek, idealnie nadaje się do konnych i rowerowych wycieczek.

W pobliżu Ciechocinka oraz przez teren miasta przebiega 5 szlaków turystycznych pieszych, w tym jeden, który jest jednocześnie szlakiem rowerowym. Na wszystkie te szlaki można wyjść z centralnego punktu miasta, jakim jest fontanna „Grzyb”. Prowadzą one przez obszary leśne, malowniczą dolinę rzeki oraz urozmaiconą krawędź Wysoczyzny Kujawskiej poprzecinaną głębokimi parowami.

6.2 RYS HISTORYCZNY GMINY MIEJSKIEJ CIECHOCINEK

Na terenach obecnego Ciechocinka od około IX w. istniała osada i gród Słońsk. Książę Konrad Mazowiecki utrzymywał w Słońsku warzelnie soli, które następnie

wydzierżawili Krzyżacy. Gród Słońsk uległ zniszczeniu w powodziach w XIII wieku. Najstarsze zapiski o Ciechocinku (pod nazwą Ciehocino) pochodzą z 1379 roku.

Nazwa Ciehocinek po raz pierwszy pojawiła się w 1520 roku. Była to niewielka osada szlachecka, która wchodziła w skład województwa inowrocławskiego. Od 1670 r. istniał obok niej folwark. Napływ na przełomie XVI i XVII wieku Olendrów oraz przejęcie ciechocińskich dóbr przez rodzinę Niemojewskich przyczyniło się do rozwoju wsi. Stało się tak dzięki m.in. procesowi osuszania bagien, karczowania lasów, odwadniania zalewanych terenów, czy wreszcie zasiedlania nieużytków. W końcu XVIII w. odkryto nadające się do eksploatacji bogate złoża solankowe w Ciechocinku. Po zajęciu przez Austrię w 1772 r. kopalni soli w Wieliczce i Bochni, a przy równoczesnym wyczerpywaniu się starych źródeł i dotkliwym braku soli na Kujawach, zaczęto poszukiwania nowych pokładów soli i solanek. Już w 1791 roku na tak zwanej Nizinie Ciechocińskiej rozpoczęto wiercenia za solanką. Dalsze poszukiwania solanki czyniono po 1815 roku, w okresie Królestwa Polskiego.

W 1793 r., na mocy II rozbioru Rzeczypospolitej, Prusy zagarnęły Ciehocinek. Z kolei w latach 1807–1815 obszar ten znajdował się w granicach w departamencie bydgoskiego Księstwa Warszawskiego. Po upadku Księstwa, Ciehocinek od 1815 r. należał do Królestwa Polskiego pod berłem caratu. Wchodzi w skład województwa mazowieckiego (później gubernia warszawska), powiatu radziejowskiego (do 1837 r.), powiatu włocławskiego (w latach 1837–1866), a następnie powiatu nieszawskiego. W 1827 r. władze Królestwa Polskiego wykupiły od ostatniego właściciela Józefa Zawadzkiego dobra ciechocińskie.

Dzięki staraniom Stanisława Staszica, który w swoim dziele „O ziemiórództwie Karpatów i innych gór i równin Polski”, napisał o słonych źródłach w okolicy Raciążka oraz o metodzie zagęszczania niskoprocentowej solanki za pomocą tężni, rozpoczęto w Ciechocinku w 1824 r. budowę warzelni soli i tężni. Dwie pierwsze tężnie powstały do 1828 r., a ich pełną eksploatację rozpoczęto po powstaniu listopadowym w 1832 roku. Budowę trzeciej tężni zakończono w 1859 r. Tężnie mają po 15,8 m wysokości, 10,1 m szerokości i łączną długość 1711 m (I – 651 m, II – 724 m, III – 366 m). Tężnie wraz z warzelnią soli stanowiły ciąg produkcyjny otrzymywania soli na skalę przemysłową.

Przy okazji prowadzonej działalności produkcyjnej odkryto lecznicze właściwości solanek oraz terapeutycznego działania tężni solankowych. Spowodowało

to stopniową zmianę charakteru miejscowości z przemysłowego na uzdrowiskowy, która to charakterystyka zaczęła odgrywać rolę pierwszoplanową.

W 1836 r. powstały załóżki zakładu leczniczego, rok ten przyjmuje się za początek uzdrowiska ciechocińskiego. Ciehocinek z początku znany był głównie z kąpeli borowinowych, później z solankowych i właściwości klimatycznych. W miejscowym zajeździe zainstalowano cztery miedziane wanny lecznicze. Z solankowych kąpeli skorzystało wtedy 120 osób. Dało to początek Zakładowi Zdrojowemu, który był załóżkiem uzdrowiska. Do wsi zaczęli napływać kuracjusze. Połączenie kolejowe wybudowane w 1867 r., łączące Ciehocinek z Aleksandrowem Kujawskim, ułatwiło dostęp do rozrastającego się uzdrowiska.

W początkach XX w. do Ciehocinka przejeżdżało ponad 1000 osób, w tym około 30% z głębi Rosji. W tym okresie Ciehocinek stał się największym uzdrowiskiem w Królestwie Polskim.

Z chwilą wybuchu I wojny światowej ogłoszono stan wojenny. Dnia 03.08.1914r. władzę przejął Tymczasowy Komitet Bezpieczeństwa Publicznego mający za przewodniczącego dr. L. Lorentowicza. We wrześniu 1915 r. Ciehocinek zajęły wojska niemieckie i austriackie. Decyzją z dnia 23.03.1916 r. miejscowość włączono do powiatu wrocławskiego. W tym samym roku Ciehocinek otrzymał prawa miejskie. Miasto przybrało charakter wojskowego uzdrowiska i szpitala polowego zarazem, a lata wojny doprowadziły do dewastacji i rozkradzenia mienia.

W 1918 r. miasto powróciło w granice niepodległej Polski. Rok później potwierdzono prawa miejskie Ciehocinka. W okresie II Rzeczypospolitej nastąpił dalszy rozwój i rozbudowa uzdrowiska, między innymi odwiercono pierwsze źródło termalne. W 1939 r. miasto liczyło 5200 mieszkańców.

Z chwilą wybuchu II wojny światowej, dnia 01.09.1939 r. zorganizowano w Ciehocinku Szpital Wojskowy nr 801 obliczony na 120 łóżek. Działał on od rozpoczęcia działań wojennych aż do ewakuacji 8 i 9 września. Dwunastego września miasto zostało zajęte przez wojska brygady „Netze” Wehrmachtu pod dowództwem generała majora Eccarta Freiherra von Gablenza wspomagane przez oddziały operacyjne służby bezpieczeństwa Einsatzgruppen. Dnia 08.10.1939 r. miasto zostało włączone do Kraju Warty, nosiło odtąd nazwę Hermannsbad. Rozpoczął się okres eksterminacji ludności żydowskiej i wysiedleń ludności polskiej. W jej miejsce sprowadzono ok. 1000 Niemców

z krajów nadbałtyckich, Rumunii, Wołynia oraz z terenów III Rzeszy. Dnia 21.01.1945 r. do miasta wkroczyły oddziały Armii Czerwonej. W tym samym roku miasto ponownie znalazło się w granicach Polski.

W latach 1945-1975 Ciechocinek administracyjnie należał do województwa bydgoskiego, zaś w latach 1975-1998 do województwa wrocławskiego.

6.3 ZABYTKI NIERUCHOME

Miasto Ciechocinek obfituje w wiele ciekawych obiektów zabytkowych, głównie uzdrowiskowych, pochodzących z XIX i XX wieku. Cały historyczny zespół urbanistyczny miasta, objęty strefą ochrony uzdrowiskowej A, znajduje się w ewidencji zabytków województwa kujawsko-pomorskiego. Łącznie na terenie miasta znajduje się ponad 230 obiektów wpisanych do: rejestru zabytków oraz gminnej ewidencji zabytków.

Do najważniejszych obiektów dziedzictwa kulturowego na terenie miasta należy zaliczyć:

Tężnie

Największe w Europie konstrukcje drewniane do odparowywania wody z solanki, zaprojektowane przez Jakuba Graffa, profesora Akademii Górniczej w Kielcach. W Ciechocinku zbudowano trzy takie budowle - ustawione w kształcie podkowy. Budowa tężni I i II trwała w latach 1824-1828, trzecia powstała w 1859 r. Podstawę tężni stanowi około 7000 wbitych w ziemię dębowych pali, na których umieszczono świerkowo-sosnową konstrukcję wypełnioną tarniną, po której spływa solanka. Łączna długość tężni to ponad 1700 m i są to budowle unikatowe w skali europejskiej ze względu na konstrukcję, jak i rozmiary.

Park Tężniowy

Powstały w 1875 r. jako ogród spacerowy wokół tężni nr 1, stanowiący obecnie duży (39 ha) kompleks o funkcji uzdrowiskowo-rehabilitacyjnej oraz rekreacyjno-wypoczynkowej. Oprócz wymienionych wyżej tężni, w parku znajduje się sporo fontann

i miejsc do spacerów. Można zobaczyć tam pomnik Stanisława Staszica oraz tablicę pamiątkową poświęconą Jakubowi Graffowi, konstruktorowi tężni. Z parku wiedzie ścieżka spacerowa do zabytkowej warzelnii soli, zwana traktem solnym. Na wejściu do parku od strony ulicy Tężniowej znajduje się słynny zegar kwiatowy z 1934 roku. Na terenie parku znajdują się nieczynne obecnie baseny: solankowy i basen przy ogródku jordanowskim. Obok parku Tężniowego znajduje się obszar objęty ochroną Natura 2000 i rezerwat halofitów (roślin słonolubnych).

Warzelnia soli

Działająca od 180 lat i stanowiąca wyjątkowy na skalę światową zespół obiektów zabytkowych, obejmujący budynki warzelnii soli, rezerwuary solanki nr I i II oraz kantor przy warzelnii soli. Obecnie wraz z fontanną „Grzyb” oraz tężniami tworzy „Szlak Solankowy”.

Park Zdrojowy

Zajmuje powierzchnię 19 ha. Na terenie parku znajdują się charakterystyczne dla Ciechocinka obiekty zabytkowe m.in.: muszla koncertowa, kawiarnia „Bristol”, Pijalnia Wód Mineralnych, a także kręgielnia, budynek maszyny parowej, fontanna „Żabka” oraz fontanna „Jaś i Małgosia”.

Zespół Łazienek

Zespół zabytkowych budynków uzdrowiskowych, na który składają się następujące obiekty: Łazienki nr I „Komitetowe” (obecnie Zakład Przyrodolecznicy), Łazienki nr II „Skarbowe” (obecnie hotel), Łazienki nr III „Bankowe” ze znajdującym się przed nimi dywanem kwiatowym, Łazienki nr IV (obecnie Szpital Uzdrowiskowy nr 1), willa „Mała Romana”, Dworek Prezydenta RP, który mieści dzisiaj pamiątki po prezydencie Ignacym Mościckim oraz wystawy czasowe przedstawiające działalność prezydentów.

Fontanna „Grzyb”

Położona w centrum miasta i stanowiąca część „Szlaku Solankowego” jest nie tylko obiektem przyciągającym zwiedzających, ale również obudową źródła nr 11, czyli głębokiego na 414 m odwiertu, zasilającego ciechocińskie tężnie.

Teatr Letni

Powstał w 1891 r. według projektu architekta Adolfa Schimmelfenniga. Zbudowany był w rekordowo krótkim czasie, bo jego budowę rozpoczęto (na zlecenie uzdrowiska) w 1890 r. Był to budynek drewniany, na 240 miejsc z sześcioma łóżami. W roku 1901 rozbudowano scenę z cegły, widownię uzupełniono balkonem i dwiema łóżami. Secesyjny gmach teatru to jeden z trzech tego typu drewnianych obiektów w Europie.

Kościół par. pw. św. Ap. Piotra i Pawła

Kościół Parafialny w Ciechocinku został wybudowany z cegły w latach 1877-1884 w modnym wówczas stylu neogotyckim. Ołtarz główny i dwa ołtarze boczne wykonano z drogiego białego marmuru kanaryjskiego. W ołtarzu umieszczono obraz "Przemienienia Pańskiego", a na zasuwie - "św. św. Apostołów Piotra i Pawła" patronów parafii i Kościoła. W ołtarzu północnym stanęła figura św. Antoniego, w południowym - "Matki Boskiej Łaskawej". W wieżach kościoła umieszczono trzy duże dzwony, a same wieże pokryto blachą miedzianą. Wnętrze pokryła wielobarwna polichromia. W podziemiach urządzono trzy kapliczki do wystawiania ciał zmarłych. Kościół dopiero ok. 1905r. zyskał pełen wystrój architektoniczny. W latach 1903 - 1905 założono witraże wykonane w Zakładzie św. Łukasza w Warszawie. Nabożeństwa uświetniały dźwięki muzyki płynące z 12-głosowych organów braci Blombergów.

Kościół rozbudowano w latach 1984 - 1989. W części nadziemnej wprowadzono nowe "transept", prezbiterium, zakrystię i biuro. W podziemiu powstało 5 dodatkowych pomieszczeń. Powrócił dawny ołtarz główny z obrazem patronów ciechocińskiej parafii oraz ambona odkuwana ze stali (1893), a prezbiterium wieńczy "kryształowe sklepienie".

Cerkiew pw. św. Michała Archanioła

Świątynia została wybudowana w 1894 przez górali kaukaskich w stylu zauralskim. Jest to jedyny przykład tego stylu w Europie. Powstanie obiektu było związane z przyjazdami do Ciechocinka rosyjskich kuracjuszy wyznania prawosławnego. Posiada jedną większą kopułę oraz drugą mniejszą. Wewnątrz znajduje się współczesny ikonostas. Ściany wykonane są z bali położonych na siebie bez użycia gwoździ. Na tylnej wewnętrznej ścianie znajduje się napis w języku cerkiewnosłowiańskim „S nami Bog”.

Budynek był cerkwią do lat 20. ubiegłego stulecia, gdzie następnie urządzono w niej kasyno ze świetlicą, szkołę, a następnie magazyn. Inicjatorem renowacji obiektu i przywrócenia go do użytku liturgicznego był Prawosławny Ordynariusz Wojska Polskiego arcybiskup Sawa (Hrycuniak). 5 października 1996 cerkiew została ponownie konsekrowana przez arcybiskupa Sawę oraz biskupa łódzkiego i poznańskiego Szymona. Stała się wówczas świątynią nowo utworzonej parafii wojskowej.

Poza tym do gminnej ewidencji zabytków wpisany jest szereg budynków mieszkalnych, usługowych i przemysłowych położonych w przeważającej większości na terenie układu urbanistycznego Ciechocinka. Szczególne wartości posiadają liczne domy, wille i kamienice uzdrowiskowe z XIX i początku XX wieku, których nazwy nieraz upamiętniają znane postacie odwiedzające miasto. Większość z nich do dziś pełni swoje pierwotne funkcje i znajduje się w dobrym lub bardzo dobrym stanie technicznym, jednak są w tej grupie również obiekty w stanie złym i bardzo złym, wymagającym natychmiastowego remontu. Do dzisiejszego dnia zachowała się też część budynków drewnianych (głównie na obrzeżach miasta), których stan techniczny w przeważającej większości jest niezbyt dobry i wymagający szybkiej interwencji remontowej.

Osobnym elementem obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków są szeroko pojęte obiekty o funkcji sakralnej, do których można zaliczyć cmentarze i kapliczki przydrożne. Warto tu wspomnieć o zabytkowych cmentarzach przy ulicy Wołuszewskiej. Cmentarz rzymsko-katolicki pochodzący z I połowy XIX wieku jest użytkowany do dzisiaj i utrzymywany w dobrym stanie, podczas gdy na terenie cmentarza żydowskiego nie zachowały się ślady założenia. Wpisane do gminnej ewidencji zabytków kapliczki przydrożne pochodzą z I połowy XX wieku i są charakterystycznym przykładem małej architektury sakralnej.

Wykaz obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz gminnej ewidencji zabytków znajduje się w załączniku na końcu opracowania.

6.4 ZABYTKI RUCHOME

Na mocy art. 3 pkt. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zabytkiem ruchomym jest rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zabytek ruchomy jest wpisywany do rejestru na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku (art. 10 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę albo wywiezienia za granicę zabytku o wyjątkowej wartości historycznej, artystycznej lub naukowej. Do rejestru nie wpisuje się zabytku wpisanego do inwentarza muzeum lub wchodzącego w skład narodowego zasobu bibliotecznego (art. 11 ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

6.5 ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE

Stanowiska archeologiczne są ważnym elementem krajobrazu kulturowego i stanowią podstawę wiedzy o najdawniejszych dziejach okolic Ciechocinka. Środowisko kulturowe gminy zawiera zewidencjonowane stanowiska archeologiczne datowane od epoki pradziejowej do epoki nowożytnej. Stanowiska ewidencjonowano w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski. Ewidencja stanowisk archeologicznych nie jest jednak zbiorem zamkniętym i nie można wykluczyć, że w wyniku dalszej weryfikacji lub prowadzonych prac ziemnych uda się zidentyfikować nowe ślady osadnicze.

Zgodnie z Archeologicznym Zdjęciem Polski (AZP) na terenie Ciechocinka znajduje się 14 stanowisk archeologicznych. Najintensywniejszym (w granicach obszaru opracowania) występowaniem stanowisk archeologicznych charakteryzuje się południowy obszar miasta. Zlokalizowanych jest tam 12 stanowisk. Jedno stanowisko znajduje się w części północno-wschodniej miasta. Zlokalizowane w Ciechocinku stanowiska archeologiczne mają dużą wartość naukową i poznawczą. Najstarsze

stanowiska zawierają zabytki osadnictwa z okresu pradziejów, jednak najwięcej jest stanowisk archeologicznych przedstawiających osadnictwo nowożytnie z okresu między XV – XVII wiekiem.

Istotnym zagrożeniem dla stanowisk i zabytków archeologicznych są wszelkiego rodzaju prace ziemne, takie jak: prace inwestycyjne (budowa domów, dróg, melioracje, wodociągi), głęboka orka, eksploatacja żwiru i piasku. Część stanowisk archeologicznych zagrożona jest także przez procesy naturalne.

W związku z faktem, że każde zniszczenie dawnego grobu, osady czy wału grodziska jest nieodwracalne, realizowane na terenie gminy wszelkie prace inwestycyjne w obrębie obszarów chronionych i stref występowania stanowisk archeologicznych uzgadniane będą na etapie projektu z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków, który określi warunki realizacji inwestycji. W celu ochrony stanowisk archeologicznych oraz pradziejowych, średniowiecznych i nowożytnych nawarstwień kulturowych niezbędne jest wypełnianie przez inwestorów wymogów konserwatorskich określonych w decyzjach Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

WYKAZ STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH WPISANYCH DO GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW

L.p.	Lokalizacja	Nr obszaru AZP	Nr stanowiska	Nr stanowiska na obszarze	Charakterystyka
1.	Wołuszewo	42-45	3	20	Osada kultury łużyckiej, ślad osadnictwa kultury, prapolskiej z fazy D-E
2.	Słońsk Dolny	42-45	1	21	Cmentarzysko oraz teren dawnego kościoła z XVIII w
3.	Ciechocinek - Wola	43-45	1	15	Osada kultury polskiej z XV-XVIII w.
4.	Ciechocinek - Wola	43-45	2	16	Osada KPL z epoki neolitu, osada pradziejowa, osada wiejska kultury z XV-XVIII w.
5.	Ciechocinek - Wola	43-45	3	17	Osada jednodworcza kultury polskiej z XV-XVIII w.

6.	Ciechocinek - Wola	43-45	4	18	Osada wiejska kultury polskiej z XV-XVI w.
7.	Ciechocinek	43-45	10	24	Obozowisko kultury ceramiki sznurowej, neolit - wczesna EB
8.	Ciechocinek	43-45	12	26	Ślad osadnictwa radziejowskiego ze schyłku epoki brązu
9.	Ciechocinek	43-45	13	27	Osada jednodworcza kultury polskiej z XIV-XV w.
10.	Podole	43-45	1	28	Osada jednodworcza kultury polskiej z XVI-XVIII w.
11.	Ciechocinek	43-45	1	36	Osada kultury pucharów lejkowatych
12.	Ciechocinek	43-45	2	37	Osada kultury łużyckiej z epoki brązu
13.	Ciechocinek	43-45	15	39	Cmentarzysko kultury łużyckiej z epoki brązu
14.	Ciechocinek	43-45	14	38	Osada KPL

6.6 ELEMENTY DZIEDZICTWA NIEMATERIALNEGO

UNESCO definiuje dziedzictwo niematerialne jako zwyczaje, przekaz ustny, wiedzę i umiejętności, które są uznane za część własnego dziedzictwa przez daną wspólnotę, grupę lub jednostki. Ten rodzaj dziedzictwa jest przekazywany z pokolenia na pokolenie i ustawicznie odtwarzany przez wspólnoty i grupy w relacji z ich środowiskiem, historią i stosunkiem do przyrody. Jest to pojęcie trudno definiowalne w stosunku do konkretnych wytworów kultury, jednak jego waga dla lokalnej społeczności jest ogromna, gdyż jest ono źródłem poczucia tożsamości i kulturowej ciągłości.

Dziedzictwo niematerialne obejmuje takie przejawy zachowań kulturowych i ich wytworów jak: tradycje i przekazy ustne (w tym język jako narzędzie przekazu), spektakle i widowiska, zwyczaje, obyczaje i obchody świąteczne, wiedzę o wszechświecie i przyrodzie oraz związane z nią praktyki, umiejętności związane z tradycyjnym rzemiosłem itp.

Ciechocinek słynie z tradycji uzdrowiskowych. Bogactwem naturalnym Ciechocinka są obfite złoża solanek ciepłych, które dzięki obecności chlorku sodu, związków wapnia, magnezu, żelaza, wolnego siarkowodoru, jodu, bromu i innych mikroelementów posiadają

wybitne właściwości lecznicze. W związku z tym faktem historia miasta jest od ponad 180 lat nierozdzielnie związana z aktywnością uzdrowiskową.

Historyczny układ urbanistyczny przetrwał do dziś w niemal niezmienionej formie, wiele zabytkowych budynków nadal nosi nazwy nawiązujące do minionej epoki lub związane ze znanymi postaciami odwiedzającymi miasto. Do dzisiaj w strukturze przestrzennej miasta widoczna jest również wizja miasta-ogrodu architekta zieleni - Zygmunta Hellwiga, twórcy ciechocińskich dywanów kwiatowych, zegara kwiatowego oraz wielu parków i skwerów.

7. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY - ANALIZA SWOT

Dla potrzeb lepszej diagnozy stanu istniejącego w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego oraz w celu sformowania priorytetów działań władz samorządowych opracowano analizę słabych i mocnych stron Gminy Miejskiej Ciechocinek.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Atrakcyjne położenie Gminy, sprzyjające rozwojowi turystyki • Bliskość Wisły • Bogata historia Ciechocinka • Obecność wielu wartościowych obiektów i zespołów obiektów wpisanych do rejestru zabytków • Zachowane obiekty sakralne oraz nekropolie o wysokiej wartości kulturowej • Ciekawe założenia zieleni komponowanej • Utrzymanie w dobrym stanie większości obiektów sakralnych oraz obiektów użyteczności publicznej • Obecność na terenie Gminy szlaków turystycznych 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak dostępności kolejowej • Zaniedbania w zakresie stanu technicznego wielu obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków • Niewielkie zrozumienie społeczne dla problematyki ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego • Samowole budowlane oraz niewłaściwie prowadzone remonty obiektów zabytkowych, powodujące utratę walorów zabytkowych • Niezbyt duże środki w budżecie Gminy na wsparcie działań z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego • Niewielka popularyzacja wiedzy z zakresu ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego

<ul style="list-style-type: none"> • Duża ilość folderów i ulotek promujących region i jego atuty • Bogata w informacje miejska witryna internetowa • Bardzo dobrze rozwinięta infrastruktura uzdrowskowa i turystyczna • Bardzo dobrze rozwinięta baza noclegowa • Obecność punktów informacji turystycznej • Dobra drogowa dostępność komunikacyjna • Bliskość siedziby województwa – Torunia oraz powiatu – Aleksandrowa Kujawskiego • Czystość środowiska • Wykorzystywanie funduszy unijnych przez władze Gminy • Zainteresowanie historią i kulturą regionu wśród władz Gminy • Aktywna działalność lokalnych organizacji pozarządowych, a także stowarzyszeń • Znana marka Ciechocinka w kraju i za granicą 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak środków na prowadzenie dokładnych badań archeologicznych, architektonicznych i historycznych • Zła sytuacja finansowa wielu właścicieli obiektów zabytkowych • Niewykorzystana obecność drogi wodnej Wisły
--	---

SZANSE

ZAGROŻENIA

<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie środków budżetowych Gminy na działania związane z ochroną zabytków • Pozyskiwanie wsparcia finansowego z wielu źródeł (w tym unijnych) na prace konserwatorskie zabytków • Wykorzystanie nadwiślańskiego położenia • Wzrost inwestycji związanych z rozwojem terenów nadrzecznych • Szersza promocja walorów kulturowych i przyrodniczych Gminy, przyciągająca turystów • Wzrastająca świadomość mieszkańców w zakresie poprawy estetyki miejscowości • Wzrost poszanowania dla obiektów posiadających walory historyczne • Tworzenie nowych projektów i produktów turystycznych w oparciu o istniejące zasoby 	<ul style="list-style-type: none"> • Degradacja krajobrazu kulturowego poprzez wprowadzanie elementów nowej zabudowy nienawiązujących do charakteru regionu • Zmiany w układzie urbanistycznym, związane z nową zabudową • Niewłaściwe działanie inwestycyjne lub ich brak, przyczyniające się do dalszej degradacji obiektów zabytkowych • Pogarszający się stan infrastruktury uzdrowskowej • Brak komunikacji na linii właściciele – władze samorządowe • Niewłaściwe stosowanie nowych elementów budowlanych i technologii przy odnawianiu i remontach obiektów zabytkowych
---	---

• Opracowanie dokumentów, takich jak Strategia Rozwoju Turystyki • Współpraca międzyregionalna oraz międzynarodowa (np. w zakresie dobrych praktyk) • Korzystanie z dofinansowania na działania rewitalizacyjne (np. w ramach RPO) • Zachowanie tożsamości regionalnej mieszkańców od edukacji szkolnej poprzez festyny, lokalne święta, konkursy itd. • Powstawanie i dalszy rozwój istniejących organizacji pozarządowych • Tworzenie systemu informacji turystycznej oraz jednolitej identyfikacji wizualnej obiektów zabytkowych • Komplementarność z Programem Opieki nad Zabytkami dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego	• Niezbyt skuteczna egzekucja prawna w zakresie samowoli budowlanych oraz dewastacji zabytków i środowiska • Zwiększony ruch turystyczny powodujący degradację środowiska naturalnego • Zanieczyszczenie środowiska związane ze zwiększoną liczbą pojazdów • Niewłaściwa polityka w zakresie promocji zabytków, wiążąca się np. z nadmierną komercjalizacją • Zanik tradycji i tożsamości regionalnych • Częste zmiany prawne w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego • Niestabilność finansów publicznych i przepisów z nimi związanych • Klęski żywiołowe i inne zdarzenia losowe • Akty wandalizmu

Źródło: opracowanie własne

8. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIEJSKIEJ CIECHOCINEK

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Miejskiej Ciechocinek formułuje szereg działań samorządu w zakresie opieki nad zabytkami gminnymi. Wyznaczone kierunki i zadania uwzględniają specyfikę dziejów Gminy i charakter jej dziedzictwa kulturowego oraz są zgodne z celami wyznaczonymi w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

1. Dbalność o ład przestrzenny i krajobraz kulturowy w Gminie

Polityka przestrzenna gminy powinna być zgodna z zasadami ochrony dziedzictwa kulturowego, w celu jak najlepszego zachowania obiektów zabytkowych. Odbywać się to będzie poprzez:

- ściśle powiązanie działań przy obiektach zabytkowych z dokumentami planistycznymi gminy, takimi jak miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz innymi dokumentami programowymi;
- odpowiednią konserwację zabytkowej zieleni stanowiącej krajobraz kulturowy;
- pielęgnację cmentarzy i miejsc pamięci wpisanych do gminnej ewidencji zabytków;
- realizację zasad ochrony konserwatorskiej w odniesieniu do historycznego układu urbanistycznego Ciechocinka;
- coroczne przeznaczanie środków z budżetu gminy w ramach dotacji celowej na rewaloryzację obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków.

2. Aktualizacja gminnej ewidencji zabytków

W perspektywie na lata 2017-2020 gmina realizować będzie działania związane z aktualizacją zasobu gminnej ewidencji zabytków, polegające przede wszystkim na prowadzeniu rozpoznania i wprowadzaniu do kart ewidencyjnych zmian powstałych w wyniku rozbiórek, modernizacji i remontów obiektów. Proces ten będzie na bieżąco konsultowany z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. W razie konieczności szczególnej ochrony obiektów zabytkowych przewiduje się też działania mające na celu zgłaszania zabytków typowanych do wpisu do rejestru zabytków. Cyklicznej kontroli podlegać będzie również zasób archeologiczny gminy.

3. Działania związane z rewaloryzacją terenów uzdrowiskowych wraz z przyległościami

W latach obowiązywania programu opieki nad zabytkami planowana jest kontynuacja działań dotyczących terenów uzdrowiskowych wpisanych do rejestru zabytków i gminnej ewidencji zabytków (obejmujących przede wszystkim park Teżniowy i park Zdrojowy). Zrealizowane zostaną zadania:

- Remont wolier dla ptaków wraz z przystosowaniem do sezonu (kwota zabezpieczona w budżecie to 20 000 zł) – termin realizacji: 2017 rok
- Remont istniejących cieków wodnych w parku Zdrojowym (kwota zabezpieczona w budżecie: 80 000 zł) – termin realizacji: 2017 rok
- Budowa wodnego placu zabaw w strefie okołoteżniowej (kwota zabezpieczona w budżecie: 3 063 000 zł). Przedmiotem inwestycji jest wodny plac zabaw z zapleczem oraz infrastrukturą techniczną, wraz z zagospodarowaniem terenu

przy ul. Staszica na fragm. dz. nr 108/1 obr. Miasto Ciechocinek. W skład zamierzenia wchodzi: niecki wodnego placu zabaw o pow. 912 m²; podziemna komora technologiczna; place i chodniki (dojścia piesze), pochylnie; strefy przebieralni i natrysków; ogrodzenie placu wodnego w postaci siedzisk wraz z balustradą. Obrys niecki placu stanowi połączenie figur geometrycznych otoczonych murkiem, na którym projektuje się siedziska z materiału wodoodpornego – desek kompozytowych z ażurowym oparciem stalowym. Wejście na teren wodnego placu zabaw przez brodzik przejściowy. Urządzenia wodnego placu zabaw podzielone zostały na 3 grupy tematyczne: dla dzieci najmłodszych, strefę rodzinną, strefę nastolatków. W strefie dla najmłodszych dzieci zabawki łagodnie wyrzucają wodę. Urządzenia działają cyklicznie i załączane są na żądanie. Każda strefa posiada odrębny aktywator działania urządzeń. Wieczorem wodny plac zabaw jest podświetlany, wbudowanym w posadzkę reflektorami. Zadanie przewidziane do realizacji w cyklu 2-letnim (2017-2018).

Dodatkowo na końcowe lata obowiązywania gminnego programu zaplanowane do realizacji (w miarę dostępnych środków budżetowych) zostaną następujące działania:

- Przebudowa istniejących zbiorników wodnych 1 – 5 w parku Tężniowym w Ciechocinku w celu zwiększenia atrakcyjności trasy spacerowej wzdłuż tężni nr 1 (koszt wg kosztorysów inwestorskich: 3.593.101,42 zł brutto). Przedmiotem inwestycji jest przebudowa istniejących zbiorników wodnych 1-5 w parku Tężniowym w celu zwiększenia atrakcyjności trasy spacerowej wzdłuż Tężni nr 1. Projekt obejmuje technologie wodne i świetlne oraz sieci kanalizacji i energetyczne wraz z podziemnymi komorami technicznymi zlokalizowanych na działce nr 105/20, w parku Tężniowym Aleja Pojednania w Ciechocinku
- Przebudowa nawierzchni ul. Tężniowej (na odcinku od Placu Gdańskiego do ul. Poprzecznej) wraz z zagospodarowaniem terenu przyległego (koszt wg kosztorysów inwestorskich: 4.826.662,46 zł brutto). Przedmiotem inwestycji jest przebudowa części ulicy Tężniowej na odcinku od Pl. Gdańskiego do ul. Poprzecznej oraz części Parku Tężniowego. Przebudowa ul. Tężniowej polega na: wymianie istniejącej nawierzchni, wykonaniu odwodnienia nawierzchni ulicy i podłączeniu jej do kanalizacji deszczowej, zamontowaniu elementów małej

architektury, uporządkowaniu zieleni, wprowadzenia dodatkowych opraw oświetleniowych (wbudowanych w posadzkę). Zmiana zagospodarowania części parku Tężniowego polega na: wytyczeniu nowych alejek parkowych, odbudowie nawierzchni alejek istniejących, korekcie ukształtowania terenu, uporządkowaniu zieleni (projekt nowych nasadzeń i wycinka w niezbędnym zakresie), zamontowaniu elementów małej architektury: ławek, leżaków, fontanny tzw. „suchej”, pergoli, pomostów drewnianych, wyposażenia placu zabaw, zamontowaniu instalacji do podlewania.

4. Działania związane z rozwojem funkcji Solnego Parku Kulturowego w Ciechocinku, obejmujące prace dotyczące obiektów zabytkowych

W latach obowiązywania programu opieki nad zabytkami zaplanowano również inwestycje w obiekty architektury wpisane do rejestru zabytków i gminnej ewidencji zabytków. Zostaną one zrealizowane w partnerstwie z partnerami zewnętrznymi (np. samorządem Województwa Kujawsko-Pomorskiego), w przypadku pozyskania środków unijnych z programu Infrastruktura i Środowisko. Całość projektu nosi nazwę „Odnowa substancji zabytkowej infrastruktury zespołu tężni jako przykład przemysłowej architektury służącej produkcji soli na ziemiach Królestwa Polskiego i jako element Kujawsko-Pomorskiego Solnego Parku Kulturowego w Ciechocinku”. Środki zostały zabezpieczone w Wieloletniej Prognozie Finansowej Gminy na kwotę 1 650 000 złotych. W roku 2017 planowane jest przygotowanie dokumentów, takich jak: studium wykonalności inwestycji, projekty budowlane (np. remontu tężni, pompowni, ścieżek w parku Tężniowym) oraz przygotowanie wniosku konkursowego. Najważniejszymi elementami projektu są:

- Remont Teatru Letniego – planowana kwota inwestycji około 2 100 000 zł,
- Reaktywacja Pijalni Wód Mineralnych – planowana kwota inwestycji około 350 000 zł,
- Remont Muszli Koncertowej i remont dworca kolejowego jako projekty rezerwowe (łącznie kwota inwestycji ponad pół miliona złotych).

5. Odpowiednia ekspozycja i promocja najcenniejszych obiektów

W celu odpowiedniego zagospodarowania ruchu turystycznego niezbędne są działania poprawiające dostęp i atrakcyjność wizualną najcenniejszych obiektów zabytkowych. Wzbogaci to ofertę turystyczną, a także umożliwi tworzenie nowych produktów turystycznych. Przewiduje się następujące działania:

- stworzenie jednolitego systemu identyfikacji wizualnej w postaci oznaczeń, tablic, drogowskazów itp., w tym wykorzystania nowoczesnych technologii informatycznych (np. lokalizacji GPS);
- publikowanie folderów, ulotek oraz innych materiałów przybliżających mieszkańcom i turystom zasoby historyczne gminy;
- atrakcyjne przedstawianie obiektów za pomocą iluminacji, tworzenia punktów widokowych, prezentacji multimedialnych i muzycznych;
- dbanie o zawartość strony internetowej gminy poprzez umieszczenie informacji dotyczących zasobu zabytkowego;
- opracowanie mapy dziedzictwa kulturowego gminy, także z wykorzystaniem systemu informacji przestrzennej.

6. Rozwój produktów turystycznych opartych na walorach dziedzictwa kulturowego także z uwzględnieniem turystyki jednodniowej

Obiekty historycznego dziedzictwa są jednymi z najistotniejszych elementów strategii promocyjnej gminy. Niezbędne jest zatem tworzenie nowych oraz rozwój istniejących produktów turystycznych przeznaczonych dla odwiedzających gminę turystów i przebywających tu kuracjuszy. Do najważniejszych działań gminy w tym zakresie należeć będzie:

- rozwijanie istniejących produktów turystycznych opartych na szlakach turystycznych, kulturowych lub ścieżkach edukacyjnych;
- tworzenie nowych produktów, ze szczególnym uwzględnieniem innowacyjnych form turystyki bądź aktywności mogących przyciągnąć turystów - np. turystyka eksploracji, geocaching, gry miejskie, gry wojenne;
- organizacja lub kontynuacja organizacji imprez masowych, związanych z lokalnym zasobem zabytkowym i kulturalnym;

- organizacja imprez lokalnego zasięgu, przybliżających mieszkańcom gminy i regionu wartości historyczne uzdrowiska;
- postawienie na innowacyjność projektów.

7. Promocja gminy na forum krajowym i zagranicznym

Bardzo ważnym elementem w procesie promowania dziedzictwa kulturowego jest zachowanie odpowiednich zasad public relations. Gmina przyjęła następujące założenia swojej polityki promocyjnej:

- walory zabytkowe i kulturowe są jednym z podstawowych elementów promocji Gminy na różnego rodzaju targach, sympozjach i konferencjach;
- nawiązywanie współpracy w zakresie dobrych praktyk w ramach partnerstwa krajowego i zagranicznego przyczyni się do lepszego wykorzystania zasobów kulturowych gminy;
- udziały w konkursach na najlepiej zadbane zabytki, najciekawszy produkt turystyczny itp. wypromują użytkowników dbających o obiekty zabytkowe;
- współpraca z mediami, zarówno tradycyjnymi, jak i internetowymi przyczyni się do lepszego postrzegania zasad ochrony dziedzictwa kulturowego wśród mieszkańców, turystów i kuracjuszy.

8. Poprawa dostępności obiektów zabytkowych dla osób niepełnosprawnych

W dzisiejszych czasach bardzo ważne jest dostosowywanie jak największej liczby obiektów zabytkowych również dla osób niepełnosprawnych. Odbywać się ono będzie poprzez:

- umieszczanie napisów w języku Braille'a na tablicach informacyjnych;
- przystosowanie obiektów zabytkowych dla osób z niepełnosprawnością ruchową;
- wykorzystanie dźwięków, muzyki i audioprzewodników w celu przedstawiania informacji osobom niewidomym i niedowidzącym.

9. Edukacja społeczeństwa w zakresie zachowania dziedzictwa kulturowego

W celu jak najszerzego przybliżenia zasad ochrony dziedzictwa kulturowego dla mieszkańców gminy planuje się następujące działania:

- wspieranie działalności instytucji kultury i organizacji pozarządowych podejmujących zadania związane z ochroną dziedzictwa kulturowego;
- organizacja spotkań, mających na celu upowszechnienie wiedzy na temat lokalnego dziedzictwa kulturowego;
- wsparcie akcji mających na celu odrestaurowanie lub uporządkowanie obiektów zabytkowych, cennych z punktu widzenia lokalnej społeczności oraz propagowanie lokalnej kultury i tradycji dziedzictwa kulturowego gminy;
- wprowadzenie elementów przybliżających lokalną kulturę i tradycję w działalność placówek edukacyjnych, kulturalnych, bibliotek, świetlic itp.

9. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Zadania opisane w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami dla Gminy Miejskiej Ciechocinek powinny być realizowane poprzez wspólne działania: władz samorządowych, Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, właścicieli oraz zarządców obiektów, parafie, organizacje pozarządowe i stowarzyszenia, w ramach posiadanych przez te jednostki kompetencji, praw i obowiązków wynikających z obowiązujących przepisów prawnych. Ze strony Gminy Miejskiej Ciechocinek zadania będą wykonywane bądź wspierane przez gminne jednostki organizacyjne (szkoły, przedszkola, placówki kultury – np. biblioteka) oraz Urząd Miejski w ramach zadań własnych, poprzez istniejące i planowane instrumenty:

- prawne (np. poprzez uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków obiektów o wartościach artystycznych i zabytkowych, prowadzenie gminnej ewidencji zabytków, wykonywanie decyzji administracyjnych, np. Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków),
- finansowe (np. udzielanie dotacji na prace remontowe, konserwatorskie i prace budowlane przy zabytkach, środki budżetowe na zadania własne z przeznaczeniem na remonty i modernizacje zabytków wpisanych do rejestru zabytków, jak i będących własnością Gminy, korzystanie

z programów uwzględniających dofinansowanie ze środków zagranicznych i krajowych, nagrody, ulgi finansowe),

- społeczne (działania stymulujące np. w zakresie edukacji, promocji, informacji, działań sprzyjających tworzeniu miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami oraz rozwojem turystyki),
- kontrolne (m.in. monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego – gminnej ewidencji zabytków),
- koordynacji (m.in. poprzez realizację projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w wojewódzkich, powiatowych i gminnych strategiach, planach rozwoju lokalnego itp., współpraca z gminami sąsiednimi, ośrodkami naukowymi i akademickimi, związkami wyznaniowymi)

10. ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Na mocy art. 87 ust. 1 i ust. 5 *Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* Gminny Program Opieki nad Zabytkami jest sporządzany na okres 4 lat, co 2 lata wójt (burmistrz, prezydent) sporządza sprawozdanie z jego realizacji, które przedstawia Radzie Gminy (Miasta). Wskazane jest aby sprawozdania z realizacji Programu były przekazywane do wiadomości Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Sprawozdanie powinno określać poziom realizacji gminnego programu oraz efektywność wykonania planowanych zadań, w tym np. poziom (w % bądź liczbach):

- wydatków budżetu na ochronę i opiekę nad zabytkami,
- wartość finansową wykonanych/dofinansowanych prac remontowo-konserwatorskich przy zabytkach,
- liczba obiektów poddanych tym pracom,
- poziom (w %) objęcia terenu Gminy miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego,
- liczba wniosków o wpis do rejestru zabytków obszarów, obiektów i zespołów zabytkowych,
- liczba utworzonych szlaków turystycznych,
- liczba wydanych wydawnictw, liczba szkoleń, imprez związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego itd.,

- elementy dziedzictwa kulturowego wprowadzone do edukacji szkolnej oraz przedszkolnej,
- elementy dziedzictwa kulturowego w pracach bibliotek oraz gminnych jednostek kultury.

11. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Niniejszy rozdział wskazuje możliwości w zakresie pozyskiwania dodatkowych środków ze źródeł pozabudżetowych. Należy jednak stwierdzić, iż ważne jest, aby gminy również z własnej inicjatywy podjęły próbę wygospodarowania w swoich budżetach środków w rozdziale 92120 - Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami.

Jest to o tyle istotne, iż duża część źródeł wewnętrznych wymaga zapewnienia wkładu własnego we współfinansowanych przez nie projektach. Regularne zabezpieczanie środków z budżetu gminy pozwoli na podjęcie powolnych, ale systematycznych kroków w kierunku ratowania kolejnych obiektów dziedzictwa kulturowego.

Podstawową zasadę finansowania zadań z zakresu opieki nad zabytkami określa *Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* z dnia 23 lipca 2003 roku. Zgodnie z zapisami zawartymi w rozdziale 7 w/w Ustawy, obowiązek sprawowania opieki nad zabytkami, w tym finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku spoczywa na osobie fizycznej lub jednostce organizacyjnej posiadającej tytuł prawny do zabytku. Dla jednostki samorządu terytorialnego, posiadającej w/w tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest jej zadaniem własnym.

Źródła zewnętrznego finansowania można podzielić następująco:

Źródła krajowe:

- dotacje ministra kultury oraz programy operacyjne Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
- promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego,

- dotacje wojewódzkiego konserwatora zabytków,
- dotacje wojewódzkie,
- dotacje powiatowe,
- dotacje gminne,
- inne źródła.

Źródła zagraniczne:

- źródła unijne w ramach funduszy strukturalnych,
- źródła pozaunijne.

11.1 ŹRÓDŁA KRAJOWE

DOTACJE NA DOFINANSOWANIE PRAC KONSERWATORSKICH, RESTAURATORSKICH LUB ROBÓT BUDOWLANYCH UDZIELANE PRZEZ MINISTRA WŁAŚCIWEGO DS. KULTURY ORAZ PROGRAMY OPERACYJNE MINISTERSTWA KULTURY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO

Ogłaszane decyzją Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego programy operacyjne stanowią podstawę ubiegania się o środki ministerialne na zadania z zakresu kultury realizowane przez jednostki samorządu terytorialnego, instytucje kultury, instytucje filmowe, szkoły i uczelnie artystyczne, organizacje pozarządowe oraz podmioty gospodarcze. Programy operacyjne określają: cele, zadania, typy projektów, alokację finansową, uprawnionych wnioskodawców, tryb naboru i wyboru wniosków, kryteria oceny, zobowiązania wnioskodawców, wskaźniki monitoringu. Przy ocenie wniosków branych jest pod uwagę wiele kryteriów, m.in.: wartość merytoryczna, zakorzenienie w tradycji, zasadność realizacji projektu, wiarygodność organizatora, efektywność wykorzystania środków. Programy są ogłaszane rokrocznie, z reguły w kilku priorytetach.

Celem Programu „Dziedzictwo kulturowe” jest ochrona polskiego dziedzictwa kulturowego w kraju i za granicą, wspieranie działalności muzeów oraz popularyzacja kultury ludowej.

Program „Dziedzictwo kulturowe” składa się z następujących priorytetów:

a. Ochrona zabytków

Strategicznym celem priorytetu jest zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez konserwację i rewaloryzację zabytków nieruchomych i ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne.

Kluczowe dla realizacji celów priorytetu są zadania prowadzące do zabezpieczenia, zachowania i utrwalenia substancji zabytku. W ramach priorytetu dofinansowania nie mogą zaś uzyskać projekty zakładające adaptację, przebudowę obiektów zabytkowych lub ich znaczącą rekonstrukcję. W pierwszej kolejności wsparcie otrzymywać będą obiekty najbardziej zagrożone oraz zabytki najcenniejsze – wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego Ludzkości UNESCO, uznane za Pomniki Historii oraz te, posiadające wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Biorąc pod uwagę fakt, że priorytet ma charakter ogólnopolski, szczególny nacisk kładziony jest też na projekty uwzględniające rolę zabytków w rozwoju turystyki. Dlatego istotnym celem priorytetu jest kierowanie pomocy dla cennych obiektów położonych na terenach uboższych gospodarczo i turystycznie, czego efektem będzie zwiększenie dostępności do zabytków, podniesienie atrakcyjność regionów i wykorzystanie przez nie potencjału związanego z posiadaniem dziedzictwem kulturowym.

Mimo że określone regulaminem zasady dopuszczają możliwość całkowitego finansowania zadania, to wsparcie takie będzie można otrzymać tylko w szczególnych przypadkach, gdy zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną i naukową, wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac lub gdy stan zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac. Istotnym elementem brany pod uwagę przy ocenie organizatorów, będzie ich doświadczenie, podejmowanie w przeszłości działań zmierzających do zabezpieczenia obiektu zabytkowego oraz umiejętność pozyskiwania innych niż ministerialne środków na realizację zadania, a także zdolność do maksymalnego wykorzystania w przyszłości

potencjału dofinansowanej inwestycji. Kluczowym efektem działań realizowanych w ramach priorytetu winno być stworzenie trwałych podstaw dla harmonijnego funkcjonowania obiektów zabytkowych we współczesnym, podlegającym dynamicznym, nierzadko nieodwracalnym zmianom otoczeniu. Dzięki realizacji nakreślonych wyżej celów obiekty zabytkowe, zachowując status materialnych świadectw minionych wieków, pozostaną integralną, pełnoprawną częścią czasów obecnych i przyszłych.

W ramach priorytetu można ubiegać się o dofinansowanie następujących rodzajów zadań:

1. Prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków planowanych do przeprowadzenia w roku udzielenia dofinansowania;
2. Prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków przeprowadzonych w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (po wykonaniu wszystkich prac lub robót określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków).
3. W przypadku zadań określonych w ust. 1 można ubiegać się wyłącznie o dofinansowanie kosztów określonych w art. 77. ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r., Nr 162, poz. 1568, z późn. zm.).
4. Do priorytetu nie kwalifikują się zadania, które są współfinansowane ze środków europejskich.

Uprawnieni wnioskodawcy

1. O dofinansowanie w ramach priorytetu mogą ubiegać się podmioty prawa polskiego – osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego lub inne jednostki organizacyjne, będące właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadające taki zabytek w trwałym zarządzie.
2. W przypadku zadań określonych w § 1 ust. 1 pkt. 2 regulaminu tego priorytetu o dofinansowanie ubiegać mogą się wyłącznie wnioskodawcy, których działalność nie jest finansowana ze środków publicznych.

3. O dofinansowanie w ramach priorytetu nie mogą ubiegać się państwowe instytucje kultury, publiczne szkoły oraz uczelnie wyższe, uczelnie artystyczne oraz inne podmioty, o których mowa w art. 72 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Tryb naboru: do 30 listopada br. i 31 marca następnego. Nabory listopadowe zazwyczaj wyczerpują alokację na dany rok

1. Minimalna kwota wnioskowanego dofinansowania wynosi 25 000,00 zł.
2. W szczególnych przypadkach minister może przyznać dofinansowanie w kwocie niższej od minimalnej kwoty wnioskowanej.
3. Dofinansowanie, zgodnie z art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, może być udzielone w wysokości do 50% nakładów koniecznych.
4. W przypadkach określonych w art. 78 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, dofinansowanie może być udzielone w kwocie do 100% nakładów koniecznych.
5. Wnioskodawca ubiegający się o kwotę wyższą niż 50% nakładów koniecznych zobowiązany jest umieścić we wniosku stosowną informację na ten temat wraz z uzasadnieniem. Wniosek nie zawierający takiego uzasadnienia zostanie odrzucony jako błędny formalnie.

Na podstawie art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane może obejmować nakłady konieczne na:

1. sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich
2. przeprowadzenie badań konserwatorskich lub architektonicznych;
3. wykonanie dokumentacji konserwatorskiej;
4. opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich;
5. wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami Prawa budowlanego;
6. sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz;

7. zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku;
8. stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku;
9. odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki;
10. odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności;
11. odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych drzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych;
12. modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności;
13. wykonanie izolacji przeciwwilgociowej;
14. uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomych o własnych formach krajobrazowych;
15. działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu;
16. zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru, o których mowa w pkt. 7-15;
17. zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

UWAGA - sporządzenie ekspertyz, badań, dokumentacji, programów lub projektów stanowi koszty kwalifikowane jedynie w przypadku, gdy są częścią prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych, bądź wynikają z prowadzonych prac i są wykonywane po dacie podpisania umowy o dotację.

b. Ochrona zabytków archeologicznych

Strategicznym celem priorytetu jest ochrona dziedzictwa archeologicznego poprzez wspieranie kluczowych dla tego obszaru zadań, obejmujących nieinwazyjne badania archeologiczne, ewidencję i inwentaryzację zabytków archeologicznych oraz opracowanie i publikację wyników przeprowadzonych badań archeologicznych. Cel ten został sformułowany w oparciu o fundamentalną dla ochrony dziedzictwa kulturowego zasadę zrównoważonego rozwoju, która dopuszcza inwazyjne metody badawcze jedynie w ostateczności, gdy stanowisko (zabytek archeologiczny) narażone jest na bezpośrednie zniszczenie spowodowane oddziaływaniem przyrodniczym, bądź działaniami człowieka. Stąd zadaniem priorytetu jest wspieranie i promocja badań prowadzonych metodami niedestrukcyjnymi, wykorzystującymi techniki tradycyjne oraz nowoczesne osiągnięcia techniczne, a także publikacja ich wyników. Nie będą natomiast wspierane projekty, które prowadzą do niszczenia stanowisk archeologicznych (np. poprzedzające rekonstrukcje na stanowisku archeologicznym).

Ze względu na rozległość, różnorodność, a zwłaszcza nieodnawialność zasobów tworzących dziedzictwo archeologiczne oraz złożoność procesów związanych z jego badaniem i ochroną, kluczowe dla właściwej realizacji celów priorytetu jest nie tylko zachowanie wysokiej wartości naukowej i poznawczej prowadzonych działań, lecz również przestrzeganie w trakcie ich realizacji określonych norm międzynarodowych, wskazanych w Europejskiej konwencji o ochronie dziedzictwa archeologicznego (Konwencja Maltańska) i Międzynarodowej Karcie Ochrony i Zarządzania Dziedzictwem Archeologicznym ICOMOS (Karta Lozańska). Zadania finansowane z ramach priorytetu powinny być realizowane zgodnie z tymi zasadami. Szczególnie istotne jest upowszechnianie wyników badań już zakończonych, które do tej pory nie doczekały się opracowania i publikacji, stąd projekty podejmujące takie zagadnienia będą wyżej oceniane.

Biorąc pod uwagę fakt, że istotnym czynnikiem, umożliwiającym skuteczną realizację projektów o wyżej nakreślonym profilu, jest stabilność finansowa i organizacyjna, w ramach priorytetu rozszerzony zostaje zakres finansowania zadań w trybie wieloletnim, a suma dofinansowań udzielanych w tym trybie może wynieść do 40% budżetu priorytetu.

Wsparcie finansowe udzielane będzie tym projektom, których autorzy, dysponując niezbędnym doświadczeniem oraz zapleczem organizacyjnym i naukowym,

gwarantują stabilność działania oraz wysoki poziom kadry odpowiedzialnej za realizację podjętych zamierzeń merytorycznych.

Zasadniczym efektem działań finansowanych w ramach priorytetu powinno być upowszechnienie w środowisku naukowym i konserwatorskim wyników przeprowadzonych dotychczas badań, co pozwoli na wykorzystanie ich do świadomej i zrównoważonej ochrony dziedzictwa. Równoległe działania te powinny rozwijać świadomość społeczną, zarówno jeśli chodzi o wartość dziedzictwa archeologicznego, jak i potrzebę jego zachowania i ochrony, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

W ramach priorytetu można ubiegać się o dofinansowanie następujących rodzajów zadań, służących ochronie dziedzictwa archeologicznego na terenie Rzeczypospolitej Polskiej:

- 1) ewidencja i inwentaryzacja zabytków archeologicznych metodą badań powierzchniowych, w tym kontynuacja badań w ramach programu Archeologiczne Zdjęcie Polski oraz weryfikacja badań dotychczasowych;
- 2) nieinwazyjne badania archeologiczne, nie związane z planowanymi bądź realizowanymi inwestycjami, wykorzystujące nowoczesne metody i sprzęt;
- 3) opracowanie, wraz z obowiązkową publikacją książkową, wyników przeprowadzonych badań archeologicznych, w tym analiza i konserwacja pozyskanych w ramach tych badań zabytków.

W przypadku wyników archeologicznych badań poprzedzających inwestycje, dofinansowane mogą być wyłącznie koszty opracowania redakcyjnego i publikacji książkowej oraz ewentualnych dodatkowych analiz, które nie zostały wykonane w ramach umowy z inwestorem.

O dofinansowanie w ramach priorytetu ubiegać się mogą następujące podmioty prawa polskiego:

- 1) samorządowe instytucje kultury;
- 2) państwowe instytucje kultury;
- 3) organizacje pozarządowe;
- 4) publiczne uczelnie akademickie;

5) niepubliczne uczelnie akademickie;

6) podmioty prowadzące działalność gospodarczą.

1. Minimalna kwota wnioskowanego dofinansowania wynosi 30 000 zł.

2. W szczególnych przypadkach minister może przyznać dofinansowanie w kwocie niższej od minimalnej kwoty wnioskowanej.

3. Maksymalna kwota wnioskowanego dofinansowania wynosi 200 000 zł oraz nie może przekraczać 85% budżetu przedstawionego we wniosku.

Wnioskodawca może ubiegać się o dofinansowanie zadania na okres dwóch kolejnych lat. Zadania dwuletnie muszą spełniać następujące warunki:

1) wnioskodawca przedstawia w formularzu wniosku odrębne kosztorysy i harmonogramy na każdy rok realizacji zadania;

2) w każdym roku realizacji zadania obowiązują wymagania odnośnie minimalnej i maksymalnej kwoty dofinansowania wnioskowanego na dany rok realizacji, określone w § 14 ust. 1 i ust. 3 regulaminu priorytetu;

3) w każdym roku realizacji zadania obowiązują wymagania odnośnie procentowego udziału dofinansowania ministra w stosunku do rocznego budżetu zadania określone w § 14 ust. 3 regulaminu priorytetu, z zastrzeżeniem § 14 ust. 7-9 .

W przypadku pozytywnego rozpatrzenia wniosku, określona zostaje całościowa kwota dofinansowania wraz z podziałem na każdy rok realizacji.

Koszty kwalifikowane:

1. Honoraria i wynagrodzenia:

- wykonawców badań, dokumentacji, konserwacji i analiz specjalistycznych,
- autorów tekstów i opracowań,
- redaktorów, tłumaczy i recenzentów tekstów do publikacji.

2. Zakup usług związanych z realizacją zadania:

- analizy i badania specjalistyczne, np. metalograficzne, dendrologiczne,
- wykonanie dokumentacji, także w formie cyfrowej (np. modele 3D, skany),
- konserwacja zabytków ruchomych,
- wykonanie zdjęć lotniczych,
- badania nieinwazyjne, np. geomagnetyczne, elektrooporowe.

3. Koszty związane z publikacją, w tym:

- projekt, skład, łamanie, druk,
- opracowanie fotografii i ilustracji,
- tłoczenie płyt,
- publikacja w internecie.

4. Organizacja realizacji zadania, w tym:

- wynajęcie sprzętu niezbędnego do wykonania badań,
- zakup map niezbędnych do realizacji zadania,
- zakup niezbędnych materiałów biurowych,
- koszty transportu i wyjazdów w teren (z wyłączeniem noclegów),
- koordynacja zadania,
- obsługa finansowo-księgową (nie dotyczy instytucji kultury oraz uczelni).

5. Promocja zadania, w tym: ogłoszenia w mediach i internecie, ulotki i broszury reklamowe, organizacja wystaw, spotkań i konferencji (ale nie udział w konferencjach organizowanych przez inne podmioty).

Koszty promocji nie powinny przekraczać 10% budżetu zadania.

d. Rozwój infrastruktury kultury – Infrastruktura kultury

Celem Programu „Rozwój infrastruktury kultury” jest wsparcie infrastruktury i poprawa funkcjonowania podmiotów prowadzących działalność kulturalną, szkół i uczelni artystycznych oraz domów kultury.

Celem priorytetu jest stworzenie optymalnych warunków dla prowadzenia działalności kulturalnej, poprzez modernizację i rozbudowę infrastruktury instytucji kultury, a także innych podmiotów działających w tym obszarze.

Od wielu lat sytuacja podmiotów działających w sferze kultury ukazuje ogromne potrzeby wsparcia finansowego, które umożliwi ich modernizację i rozwój, a także zwiększenie dostępu i podniesienie atrakcyjności oferty kulturalnej. Strategicznym celem priorytetu jest zatem stworzenie optymalnych warunków dla prowadzenia działalności kulturalnej, poprzez modernizację i rozbudowę infrastruktury instytucji kultury, a także innych podmiotów działających w tym obszarze. Katalog działań priorytetu, obejmujący prace budowlane, zakup wyposażenia niezbędnego dla realizacji celów statutowych, czy sporządzanie dokumentacji technicznej, daje możliwość finansowania zadań generujących istotne zmiany jakościowe, w zakresie sprawności i efektywności funkcjonowania zaplecza materialno-technicznego, podmiotów objętych priorytetem.

Ze względu na zróżnicowany stan infrastruktury w tym sektorze założenia priorytetu dopuszczają finansowanie różnorodnych zadań. Szczególnie istotne są: poprawa stanu infrastruktury kultury zwiększająca dostęp do oferty kulturalnej i podnosząca jej atrakcyjność, działania przyczyniające się do faktycznego zwiększenia potencjału instytucji kultury, dostosowanie do standardów europejskich, wzrost konkurencyjności podmiotu, wzmocnienie działalności o charakterze ponadregionalnym. Konieczne jest także wspieranie zadań o charakterze interwencyjnym, likwidujących skutki zdarzeń losowych, klęsk żywiołowych lub związanych z prowadzeniem wieloletnich inwestycji, wdrażaniem działań zapewniających niezbędne warunki do prowadzenia działalności kulturalnej.

Biorąc pod uwagę fakt, że istotnym czynnikiem umożliwiającym skuteczną realizację projektów, o wyżej nakreślonym profilu, jest stabilność finansowa i organizacyjna, zostaje wprowadzona w ramach priorytetu możliwość finansowania zadań w trybie wieloletnim, a suma dofinansowań udzielanych w tym trybie może wynieść do 40% budżetu priorytetu w danym roku budżetowym. Wsparcie finansowe kierowane będzie do podmiotów, których zadania powstaną w oparciu o stabilne źródła finansowania, przy założeniu, że autorzy projektów gwarantują konsekwentną realizację podjętych działań, a inwestycje wpiszą się w ich kompleksowe plany rozwoju. Istotnym kryterium oceny projektów będą zarówno korzyści, wynikające z realizacji zadania na tle potrzeb podobnej grupy wnioskodawców, jak i zdolność do prowadzenia działań inwestycyjnych oraz dotychczasowa działalność kulturalna w okresie 2 ostatnich lat.

Inwestycje w zakresie poprawy infrastruktury, poprzez tworzenie przyjaznej i nowoczesnej bazy technicznej, powinny przyczynić się do zwiększenia efektywności działalności instytucji kultury oraz wzrostu uczestnictwa w kulturze.

1. W ramach priorytetu można ubiegać się o dofinansowanie następujących zadań inwestycyjnych służących prowadzeniu działalności kulturalnej:

- 1) budowa, roboty budowlane, przebudowa, remont wraz z zakupem niezbędnych urządzeń budowlanych i wyposażenia na potrzeby działalności kulturalnej;
- 2) zakup wyposażenia na potrzeby działalności kulturalnej, w tym zakup instrumentów muzycznych;
- 3) przygotowanie dokumentacji technicznej niezbędnej do prowadzenia inwestycji, w tym projektów architektonicznych, studiów wykonalności, analizy oddziaływania na środowisko;
- 4) zadania dotyczące budowy, rozbudowy i przebudowy obiektów budowlanych wraz z zakupem niezbędnych urządzeń budowlanych, współfinansowanych w ramach programów europejskich.

O dofinansowanie w ramach priorytetu ubiegać mogą się następujące podmioty prawa polskiego:

- 1) samorządowe instytucje kultury - z wyjątkiem domów kultury, centrów kultury oraz ośrodków kultury;
- 2) państwowe instytucje kultury;
- 3) jednostki samorządu terytorialnego - z wyjątkiem sytuacji, gdy występują o dofinansowanie jako organy prowadzące domy kultury, centra kultury oraz ośrodki kultury;
- 4) organizacje pozarządowe;
- 5) kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne.

1. Minimalna kwota wnioskowanego dofinansowania wynosi:

- 1) 50 000 zł - w przypadku zadań określonych w §1 ust. 1 pkt. 2 i pkt. 3 regulaminu priorytetu;

2) 300 000 zł – w przypadku zadań określonych w §1 ust. 1 pkt. 1 i pkt. 4 regulaminu priorytetu.

2. W szczególnych przypadkach minister może przyznać dofinansowanie w kwocie niższej od minimalnej kwoty wnioskowanej.

3. Wnioskowane dofinansowanie nie może przekraczać:

1) 75% budżetu przedstawionego we wniosku w przypadku zadań o kwocie wnioskowanego dofinansowania nie wyższej niż 3 000 000 zł;

2) 50% budżetu przedstawionego we wniosku w przypadku zadań o kwocie wnioskowanego dofinansowania wyższej niż 3 000 000 zł.

Koszty kwalifikowane:

Budowa, roboty budowlane, przebudowa i remont obiektu budowlanego na cele działalności kulturalnej i edukacyjnej w zakresie kultury – koszty prac wykonywanych w obiektach lub koszty adaptacji obiektów, służących poprawie warunków ich funkcjonowania, tj.

- budowa – wykonanie obiektu budowlanego w określonym miejscu, a także odbudowa, rozbudowa, nadbudowa obiektu budowlanego;
- roboty budowlane – prowadzenie prac polegających na budowie, przebudowie, montażu, remoncie lub rozbiórce obiektu budowlanego;
- przebudowa (modernizacja) – wykonanie robót budowlanych, w wyniku których następuje zmiana parametrów użytkowych lub technicznych istniejącego obiektu budowlanego;
- remont – wykonywanie w istniejącym obiekcie budowlanym robót budowlanych polegających na odtworzeniu stanu pierwotnego, przy czym możliwe jest stosowanie wyrobów budowlanych innych, niż użyto w stanie pierwotnym. Dopuszcza się prace remontowe polegające na bieżącej konserwacji i wykończeniu obiektu (malowanie ścian, cyklinowanie podłóg);
- urządzenia budowlane – wyposażenie obiektu budowlanego w urządzenia techniczne zapewniające możliwość użytkowania obiektu, jak: przyłącza, urządzenia instalacyjne, w tym służące oczyszczaniu lub gromadzeniu ścieków, a także place postojowe, ogrodzenia;

- przygotowanie dokumentacji technicznej niezbędnej do realizacji planowanych prac – koszty opracowań/projektów dokumentacji branżowej, w tym także projekty aranżacji wnętrz;
- nadzór inwestorski/ autorski – kontrola obiektów i procesów budowlanych;
- koszty związane z przeprowadzeniem postępowania przetargowego;
- koszty transportu.

Zakup wyposażenia na potrzeby działalności kulturalnej, w tym zakup instrumentów muzycznych – koszty zakupu środków trwałych służących wielokrotnemu wykorzystaniu, takich jak:

- instrumenty i akcesoria muzyczne;
- sprzęt komputerowy i oprogramowanie;
- urządzenia biurowe;
- meble;
- systemy zabezpieczające przed kradzieżą/włamaniem;
- sprzęt/system nagłośnieniowy, oświetleniowy, multimedialny;
- wyposażenie pracowni specjalistycznych, np. pracowni plastycznych (sztalugi, antyramy, piece ceramiczne, koła garncarskie itp.), muzycznych, baletowych, krawieckich, scenograficznych, fotograficznych (aparaty fotograficzne, obiektywy, lampy, statywy, akcesoria ciemniowe itp.), filmowych, multimedialnych (tablice interaktywne, sprzęt audio-video, komputerowy, czytniki, tablety, oprogramowanie itp.), sal wystawowych (gabloty, systemy ekspozycyjne, manekiny itp.); sal teatralnych i kinowych (fotele, kurtyny, żaluzje, rolety, wyposażenie audio-video, rampy oświetleniowe, zaplecze itp.);
- środki transportu służące działalności kulturalnej;
- specjalistyczny sprzęt umożliwiający osobom niepełnosprawnym dostęp do oferty kulturalnej;
- montaż zakupionego sprzętu lub wyposażenia;
- transport zakupionego wyposażenia.

Przygotowanie dokumentacji technicznej niezbędnej do prowadzenia inwestycji - koszty wykonania projektów architektonicznych, studium wykonalności, analiz oddziaływań na środowisko.

Budowa, rozbudowa i przebudowa obiektów budowlanych, wraz z zakupami niezbędnych urządzeń budowlanych, współfinansowanych w ramach programów europejskich - współfinansowanie kosztów niekwalifikowanych projektów budowy i przebudowy obiektów służących działalności kulturalnej ze środków europejskich, mających podpisane umowy na dofinansowanie projektu, które są kosztami objętymi niniejszym programem jak przypadku zadań określonych w §1 ust. 1 pkt. 1 regulaminu.

PROMESA MINISTRA KULTURY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO

Szczególnym rodzajem ministerialnego programu operacyjnego jest Promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Celem programu jest zwiększenie efektywności wykorzystania środków europejskich na rzecz rozwoju kultury, w tym ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego. Program polega na dofinansowaniu przez Ministra Kultury wkładu własnego do wybranych projektów kulturalnych, realizowanych ze środków europejskich, w tym na zadania z zakresu ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego. Dofinansowanie dotyczy projektów realizowanych w ramach: Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2007-2013, 16 Regionalnych Programów Operacyjnych 2007-2013, Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka, Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Programu Rozwój Obszarów Wiejskich 2007-2013, Programów Europejskiej Współpracy Terytorialnej, Programu Kultura 2007-2013. Uprawnionymi do pozyskania dotacji są jednostki samorządu terytorialnego oraz państwowe i samorządowe instytucje kultury i filmowe, kościoły lub związki wyznaniowe, archiwa państwowe, organizacje pozarządowe ze sfery kultury, organizacje pozarządowe i niepubliczne szkoły artystyczne I i II stopnia oraz uczelnie artystyczne. Promesa MKiDN może pokrywać maksymalnie 85 % wkładu krajowego (własnego) wnioskodawcy. W szczególnych przypadkach Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego może zdecydować o pokryciu więcej niż 85 % wkładu krajowego lub nawet odstąpić od wymogu posiadania tego wkładu.

Warto wspomnieć także o innych programach realizowanych przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, a mianowicie:

- „Zabytek Zadbane” - jest corocznym konkursem ogłaszanym przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Nadzór nad konkursem sprawuje Generalny Konserwator Zabytków. Od 2011 roku podmiotem realizującym procedurę konkursową jest Narodowy Instytut Dziedzictwa.

Konkurs skierowany jest do właścicieli, posiadaczy i zarządców zabytkowych obiektów wpisanych do rejestru zabytków. Jego celem jest promocja opieki nad zabytkami i upowszechnianie najlepszych wzorów właściwego utrzymania i zagospodarowania obiektów. Charakter edukacyjny konkursu polega na popularyzacji wiedzy dotyczącej właściwego postępowania z zabytkami architektury podczas ich użytkowania oraz w trakcie przeprowadzanych remontów.

Ocenie jury konkursowego podlegać będą jakość i zakres prac konserwatorskich, restauratorskich lub budowlanych, a także wykonane rewitalizacje zabytków architektury. Konkurs promuje właściwe użytkowanie zabytkowych obiektów, ochronę „substancji zabytkowej” podczas wykonywanych remontów, utrzymanie estetycznego wyglądu budowli oraz ich otoczenia, które nierzadko również wpisane jest do rejestru zabytków.

- Program Wieloletni KULTURA+ - Celem realizowanego w latach 2011-2015 Programu jest poprawa dostępu do kultury oraz uczestnictwa w życiu kulturalnym na terenach wiejskich i wiejsko-miejskich, poprzez modernizację i budowę infrastruktury bibliotecznej oraz digitalizację zasobów polskich muzeów, bibliotek i archiwów.

DOTACJE NA DOFINANSOWANIE PRAC KONSERWATORSKICH,
RESTAURATORSKICH LUB ROBÓT BUDOWLANÝCH UDZIELANE PRZEZ
WOJEWÓDZKIEGO KONSERWATORA ZABYTEKÓW

1. Cel rozdziału środków:

Poprawa stanu zachowania zabytków poprzez:

- a) ochronę i zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego;
- b) konserwację i rewaloryzację zabytków;
- c) udostępnianie zabytków na cele publiczne.

2. Rodzaje kwalifikujących się zadań: prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (projekty realizowane bez udziału środków europejskich):

- a) planowane do przeprowadzenia w roku udzielenia dotacji, niewymagające wyłonienia wykonawcy na podstawie przepisów o zamówieniach publicznych;
- b) planowane do przeprowadzenia w roku udzielenia dotacji, wymagające wyłonienia wykonawcy na podstawie przepisów o zamówieniach publicznych;
- c) przeprowadzone w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (tzw. refundacja).

3. Uprawnieni wnioskodawcy:

- a) osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego lub inne jednostki organizacyjne posiadające tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego;
- b) z wnioskiem o udzielenie dofinansowania, o którym mowa w pkt 2 lit. c, może wystąpić wnioskodawca, którego działalność nie jest finansowana ze środków publicznych, po wykonaniu wszystkich prac lub robót określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Wnioskodawcami nie mogą być: państwowe instytucje kultury nadzorowane przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego lub współprowadzone przez jednostki samorządu terytorialnego i Ministra Edukacji Narodowej, państwowe szkoły i uczelnie wyższe, a także podmioty określone w art. 72 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

4. Koszty kwalifikujące się do dofinansowania:

- a) dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych może obejmować nakłady konieczne na prace lub roboty określone w art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. nr 162, poz. 1568 ze zm.);
- b) dofinansowanie może być udzielone w wysokości do 50% nakładów koniecznych;
- c) dofinansowanie w wysokości do 100 % może być udzielone jedynie w przypadkach gdy:
 - zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową albo wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac lub robót,
 - stan zachowania zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac lub robót.

Wnioskodawca ubiegający się o kwotę wyższą niż 50% nakładów koniecznych jest zobowiązany do uzasadnienia swojego wniosku. Uzasadnienie winno być poparte dokumentem potwierdzającym spełnienie przez wnioskodawcę przesłanek o których mowa w art. 78 ust. 2 i 3 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (np. kserem karty białej, szczegółowy opis stanu zachowania obiektu sporządzony przez autora programu prac konserwatorskich, ekspertyza techniczna itp.).

DOTACJE WOJEWÓDZKIE

Proces dofinansowania prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru, odbywa się zgodnie z art. 81 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz na podstawie odpowiedniej uchwały Sejmiku Województwa w sprawie trybu i zasad przyznawania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, położonym na obszarze województwa.

DOTACJE POWIATOWE

W myśl art. 81. ust. 1. i 2. ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru może być udzielona przez organ stanowiący powiatu, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale. Dotacja, w zakresie określonym w art. 77, może być udzielona w wysokości do 100 % nakładów koniecznych na wykonanie przez wnioskodawcę prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru. Art. 82. 1. Precyzuje, iż łączna kwota dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru udzielonych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, wojewódzkiego konserwatora zabytków bądź organ stanowiący gminy lub powiatu, nie może przekraczać wysokości 100% nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

DOTACJE GMINNE

Zgodnie z art. 81 w/w ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz zgodnie z ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 1990 r. nr 16, poz. 95 ze zm.) finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach jest również obowiązkiem jednostki samorządu terytorialnego szczebla gminnego. Dla jednostki samorządu terytorialnego, posiadającej tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest ponadto jej zadaniem własnym. Zasady i tryb postępowania o udzielenie dotacji z budżetu Gminy na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków określa odpowiednia uchwała, podjęta przez Radę Miasta lub Gminy.

11.2 ŹRÓDŁA ZAGRANICZNE W RAMACH FUNDUSZY STRUKTURALNYCH

REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO NA LATA 2014-2020

Regionalny Program Operacyjny posiada wiele możliwości wspierania inwestycji związanych z rewitalizacją. Tryb naboru wniosków odbywa się zazwyczaj w trybie konkursowym, ogłaszany w zależności od harmonogramu realizacji RPO. W celu pozyskania środków z tych źródeł, należy dotrzeć do odpowiednich dokumentów programowych.

PROGRAM OPERACYJNY INFRASTRUKTURA I ŚRODOWISKO

W zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego największe znaczenie ma oś priorytetowa VIII – Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury, w ramach której wskazano Priorytet inwestycyjny 6 C – Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego.

Priorytet zakłada lepszą dostępność infrastruktury kultury i dziedzictwa kulturowego oraz wzrost kompetencji kulturowych społeczeństwa jako ważnych elementów konkurencyjności gospodarki. Rezultatem interwencji będzie poprawa uczestnictwa społeczeństwa w kulturze skutkująca wzrostem poziomu kompetencji kulturowych oraz postaw kreatywnych, jako ważnych elementów poprawy konkurencyjności gospodarki.

W ramach priorytetu inwestycyjnego wsparciem objęte będą kompleksowe zadania związane z ochroną i udostępnieniem, w tym turystycznym, zabytków o znaczeniu ogólnopolskim i światowym, w tym znajdujących się na liście Światowego Dziedzictwa UNESCO i liście obiektów uznanych przez Prezydenta RP za Pomniki Historii. Przewiduje się również realizację projektów dotyczących rozwoju zasobów kultury jako miejsc prezentacji dziedzictwa kulturowego, w tym poprzez poprawę standardów funkcjonowania instytucji kultury, pełniących rolę kulturotwórczą i rolę ośrodków życia kulturalnego w wielu miastach Polski. Wspierane będą również nowoczesne rozwiązania w zakresie dostępu do kultury.

Wsparciem objęte zostaną projekty dotyczące infrastruktury małej skali, dla których maksymalna wartość wynosi 5 mln euro kosztów całkowitych; w przypadku projektów dotyczących dziedzictwa kulturowego znajdujących się na liście UNESCO próg ten wynosi 10 mln euro. Beneficjentami w ramach priorytetu inwestycyjnego będą instytucje kultury, archiwa państwowe, jednostki samorządu terytorialnego, szkoły i uczelnie artystyczne prowadzone i nadzorowane przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, kościoły i związki wyznaniowe, organizacje pozarządowe, podmioty zarządzające obiektami indywidualnie wpisanymi na Listę Dziedzictwa UNESCO. Wsparcie będą mogły uzyskać również partnerstwa projektowe zawiązane przez uprawnionych beneficjentów. Grupami docelowymi wsparcia będą użytkownicy wspieranej infrastruktury, tj. mieszkańcy całej Polski oraz turyści (również zagraniczni). Infrastruktura ta zlokalizowana jest głównie na terenie miast wojewódzkich (i obszarów powiązanych z nimi funkcjonalnie) oraz w mniejszym stopniu w miastach regionalnych i subregionalnych.

Uwaga! Wskazane powyżej możliwości wsparcia finansowego mają charakter informacyjny. W celu znalezienia dokładnych szczegółów oraz odpowiedniej formy dofinansowania na określone zadania należy dotrzeć do dokumentów programowych oraz kryteriów przyznawania dotacji, ponieważ co roku mogą one ulegać zmianom.

12. MISJA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY MIEJSKIEJ CIECHOCINEK

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Miejskiej Ciechocinek jest dokumentem długofalowym, zapisy w nim zawarte powinny być brane pod uwagę we wszelkich działaniach związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego na terenie gminy. Konsekwentna realizacja założeń Programu przyczyni się do poprawy jakości środowiska kulturowego, wzrostu nakładów finansowych na inwestycje związane z obiektami zabytkowymi (zarówno w przypadku osób prywatnych, administracji publicznej, jak i organizacji pozarządowych), szerszej promocji gminy i przyciągnięcia turystów, a także do wzrostu świadomości regionalnej mieszkańców i poprawy ich sytuacji materialnej.

W sporządzanych co cztery lata aktualizacjach Programu powinny znajdować się odniesienia do uaktualnionych zapisów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego, zawartych w innych dokumentach strategicznych gminy, zwrócić też należy uwagę na wyszczególnienie obowiązujących w danym momencie aktów prawnych.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami kładzie szczególny nacisk na wykorzystanie istniejących źródeł finansowania inwestycji związanych z opieką nad zabytkami, intensywne działania w obszarach najbardziej atrakcyjnych historycznie, promocję dziedzictwa kulturowego oraz wypracowanie odpowiednich schematów współpracy administracji samorządowej z właścicielami obiektów zabytkowych.

Biorąc pod uwagę atrakcyjne położenie Ciechocinka, tradycje uzdrowiskowe, bogactwo obiektów posiadających wartości zabytkowe oraz skuteczne działania samorządu w zakresie pozyskiwania środków zewnętrznych, Gminny Program Opieki nad Zabytkami stanowić będzie pomocne narzędzie w ukierunkowaniu polityki gminnej w zakresie rozwoju turystyki, promocji i ochrony dziedzictwa kulturowego, prowadzonej w sposób uporządkowany i długoterminowy. Wszystkie te elementy przyczynią się do postrzegania gminy, jako przyjaznej turystom i inwestorom, dumnej ze swoich walorów zabytkowych oraz dbającej o własne dziedzictwo kulturowe i historyczne.

ZAŁĄCZNIK. WYKAZ OBIEKTÓW WPISANYCH DO REJESTRU ZABYTEKÓW ORAZ GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTEKÓW GMINY MIEJSKIEJ CIECHOCINEK:

LP.	OBIEKT	ADRES	CZAS POWSTANIA	REJESTR ZABYTEKÓW
1.	UKŁAD URBANISTYCZNY		XIX w. 2 Ćw./XX w	
	<u>ZESPÓŁ PARKU TEŻNIOWEGO:</u>		OD 1880	1993. 10. 29 - A/1473
2.	PARK TEŻNIOWY	TEREN PARKU TEŻNIOWEGO		
3.	D. SZPITAL UZDROWISKOWY (IZOLATKA), OB. PENSJONAT „PRZY TEŻNIACH”, TEŻNIOWA 14			

4.	BUDYNEK PRZEBIERALNI BASENU TERMO SOLANKOWEGO, AL. POJEDNANIA		1930	
5.	BUDYNEK POMPOWNI SOLANKI - HYDROFORNIA		2 POŁ. XIX	
6.	BUDYNEK FILTRÓW Z NATRYSKAMI I FONTANNĄ PRZY BASENIE TERMOSOLANKOWYM	TEREN PARKU TĘŻNIOWEGO	1931-1932	OBIEKTY ZLOKALIZOWANE NA TERENIE WPISU DO REJESTRU ZABYTEKÓW PARKU TĘŻNIOWEGO - 1993.10.29 - A/1473
7.	NIECKA BASENU KĄPIELOWEGO TERMOSOLANKOWEGO		1930	
8.	BASEN KĄPIELOWY W OGRÓDKU JORDANOWSKIM		1931-1932	
9.	PRZEBIERALNIA PRZY BASENIE W OGRÓDKU JORDANOWSKIM		1931-1932	
10.	REZERWUAR SOLANKOWY PRZY BUDYNKU POMPOWNI SOLANKI		OK.1900	
11.	POMNIK ST. STASZICA		1961	
12.	SKWER Z ZEGAREM KWIETNYM			
	ZESPÓŁ TĘŻNI :			
13.	TĘŻNIA I	TEREN PARKU TĘŻNIOWEGO	1827-1828	1958.10.28 - A/1399 OBIEKTY ZLOKALIZOWANE RÓWNIEŻ NA TERENIE WPISU DO REJESTRU ZABYTEKÓW PARKU TĘŻNIOWEGO - 1993.10.29 - A/1473
14.	TĘŻNIA II		1827-1828	
15.	TĘŻNIA III		1859	
16.	BUDYNEK OBUDOWY ŹRÓDŁA SOLANKOWEGO 17		1836	
	ZESPÓŁ WARZELNI SOLI :			
17.	BUDYNEK WARZELNIA SOLI	SOLNA	1824-1833	1958.10.28 - A/1399 (WSPÓLNY WPIS Z TĘŻNIAMI)
18.	REZERWUAR SOLANKOWY I	TEREN WARZELNI SOLI	1823-1835	
19.	REZERWUAR SOLANKOWY II			
20.	BUDYNEK KANTORU PRZY WARZELNI SOLI	SOLNA 6	L. 20-TE XX W.	
	ZESPÓŁ PARKU ZDROJOWEGO			
21.	PARK ZDROJOWY		1850	1994. 05. 11 - A/1303/1-6
22.	PIJALNIA WÓD MINERALNYCH TZW. KURSAAL, OB. KAWIARNIA "BRISTOL" I SALA KONCERTOWA		1880-1881	

23.	MUSZLA KONCERTOWA	TEREN PARKU ZDROJOWEGO	1909	OBIEKTY ZLOKALIZOWANE NA TERENIE WPISU DO REJESTRU ZABYTEKÓW PARKU ZDROJOWEGO - 1994.05.11 - A/1303
24.	KRĘGIELNIA		1920	
25.	BUDYNEK MASZYNY PAROWEJ		1900 OK.	
26.	D. SZALET			
27.	BUDYNEK D. KAWIARNI „BRISTOL”, PÓŹNIEJ KLUBU "PROMIEŃ", OB. RESTAURACJA		1920 OK.	
28.	FONTANNA „ŻABKA”		L. 20-TE XX W.	
29.	FONTANNA „JAŚ I MAŁGOSIA”	1926		
	<u>ZESPÓŁ PARKU SOSNOWEGO</u>	TEREN PARKU SOSNOWEGO	1875-1889	1993. 10. 28 - A/770
30.	PARK SOSNOWY			
31.	BUDYNEK SZALETU W PARKU SOSNOWYM		OK. 1920	ZLOKALIZOWANY NA TERENIE WPISU DO REJESTRU ZABYTEKÓW PARKU SOSNOWEGO - 1993. 10. 28 - A/770
	<u>ZESPÓŁ ŁAZIENEK :</u>			
32.	BUDYNEK ŁAZIENEK NR I, TZW. „KOMITETOWE”, OB. ZAKŁAD PRZYRODOLECNICZY	1. Kościuszki 14	1845-1849	1964. 11. 23- A/1463
33.	BUDYNEK ŁAZIENEK NR II, TZW. SKARBOWE (OB. HOTEL)	RACZYŃSKICH 6	1833-1838	
34.	BUDYNEK ŁAZIENEK NR III, TZW. BANKOWE	RACZYŃSKICH 4/ ARMII KRAJOWEJ	1898-1900	
35.	BUDYNEK ŁAZIENEK NR IV, OB. SZPITAL UZDROWISKOWY 1	ARMII KRAJOWEJ 6	1906	
36.	WILLA „MAŁA ROMANA”, D. SANATORIUM NR 3	KOŚCIUSZKI 16	XIX w. 3 ćw.	
37.	ZIELENIEC TZW. PARTERY Z. HELLWIGA	ARMII KRAJOWEJ (NA DŁ. OD UL. MICKIEWICZA DO ZDROJOWEJ)	1934	
38.	PERGOLA W DAWNYM OGRODZIE RÓŻANYM	ARMII KRAJOWEJ, OBSZAR PARTERÓW HELLWIGA	L. 30-TE XX W.	
39.	BUDYNEK HOTELU, KASYNA I RESTAURACJI "EUROPA"	ARMII KRAJOWEJ 4/ ZDROJOWA 1/3	1929-1932	1985. 06. 5 - A/1220
40.	BUDYNEK OFICYNY (D. KUCHNIA I JADŁODAJNIA PRZY WILLI ROMANA)	ARMII KRAJOWEJ 9	L. 20-TE XX W.	

41.	WILLA "ALEKSANDRIA"	ARMII KRAJOWEJ 10/SZMURĘY 5A	L. 20-TE XX W.	
42.	KAPLICZKA Z FIGURĄ NMP	ARMII KRAJOWEJ/ 3-GO MAJA	L. 30-TE XX W.	
43.	DOM	BEMA 16	XX W. 20 LATA	
44.	DOM	BEMA 27	XX W. 20 LATA	
45.	DOM	BEMA 40	XIX W. 3 CŹW.	
46.	DOM	BEMA 86	XX W. 20 LATA	
47.	DOM	BEMA 92	XX W. 20 LATA	
48.	DOM	BRATA ALBERTA 3	L. 30-TE XX W.	
49.	DOM, OB. DOM ZAKONNY SIÓSTR ŚW. WINCENTEGO A PAULO	BRATA ALBERTA 6	20 LATA XX W.	
50.	PENSJONAT, OB. DOM	BRATA ALBERTA 10/12	L. 30-TE XX W.	
51.	DOM	BRONIEWSKIEGO 2	1915 OK.	
52.	DOM	BRONIEWSKIEGO 3	1930 OK.	
53.	DOM	BRONIEWSKIEGO 5	1900-1915	
54.	BUDYNEK HANDLOWY	BRONIEWSKIEGO 13	20 LATA XX W.	
55.	DOM	BRONIEWSKIEGO 19	OK. 1900	
56.	DOM	BRONIEWSKIEGO 21	L. 20-TE XX W.	
57.	BUDYNEK POCZTY	PL. GDANSKI 1	1932-1934	
58.	D. HOTEL MÜLLERA, OB. LO	KOPERNIKA 1	1900 PO	1999. 10. 27 - A/13
	<u>ZESPÓŁ DWORCA KOLEJOWEGO :</u>			
59.	DWORZEC KOLEJOWY	KOPERNIKA 4	1901-1902	1998. 12. 30 - A/642/1-3
60.	DWORZEC KOLEJOWY STARY	KOPERNIKA 6A	1870 OK.	
61.	ZIELEŃ TOWARZYSZĄCA			
62.	BUDYNEK MAGAZYNU KOLEJOWEGO TZW. „PIWNICA”, OB. GASTRONOMIA	KOPERNIKA 4		NA TERENIE WPISU DO REJESTRU ZABYTKÓW ZESPOŁU DWORCA KOLEJOWEGO - 1998. 12. 30 - A/642
63.	BUDYNEK TEATRU LETNIEGO	KOPERNIKA 3	1888-1890	1984. 11. 8 - A/691
64.	SKWER PRZY TEATRZE	KOPERNIKA	XX W. 1 POŁ.	

65.	DOM	KOPERNIKA 8	OK. 1900	
66.	DOM	KOPERNIKA 13	L. 20-TE XX W.	
67.	DOM	KOPERNIKA 14	L. 20-TE XX W.	
68.	DOM, OB. HOTEL	KOPERNIKA 15	OK. 1930	
69.	DOM	KOPERNIKA 15A	OK. 1930	
70.	DOM	KOPERNIKA 173	1 ćw. XX w.	
71.	BUDYNEK SZKOŁY PODSTAWOWEJ	KOPERNIKA 18	1925-1939	
72.	DOM, OB. UM CIECHOCINEK	KOPERNIKA 19	1 ćw. XX w.	
73.	DOM	KOPERNIKA 20	L. 20-TE XX W.	
74.	BUDYNEK ADMINISTRACYJNY	KOPERNIKA 21	1 ćw. XX w.	
75.	DOM	KOPERNIKA 21 A	1 ćw. XX w.	
76.	DOM	KOPERNIKA 23	1939	
77.	DOM	KOPERNIKA 27	1875-1900	
78.	ALEJA LIPOWO – JARZĄBOWA	KOŚCIUSZKI		
79.	PAŁACYK ZARZĄDU UZDROWISKA, OB. SIEDZIBA DYREKCJI WRAZ Z DZIAŁKĄ NR 716/2 I ZIELENIĄ TOWARZYSZĄCĄ	KOŚCIUSZKI 10	1900 OK.	1999. 10. 27-A/12/1-2
	WILLA „MAŁA ROMANA” – <u>PATRZ ZESPÓŁ ŁAZIENEK</u>	KOŚCIUSZKI 16		WPISANA DO REJESTRU ZABYTEKÓW Z ZESPOŁEM ŁAZIENEK JAKO D. SANATORIUM NR 3 - 1964. 11. 23- A/1463
80.	PENSJONAT "POD ORŁEM", OB. SANATORIUM	KOŚCIUSZKI 16 C	1920 OK.	
81.	WILLA "ROMANA" (WPISANA WRAZ Z DZIAŁKĄ NR 719/4)	KOŚCIUSZKI 16 B	1865-1870	1997. 04. 28 – A/650
82.	PENSJONAT "HOME"	KOŚCIUSZKI 20	OK.1920	
83.	WILLA WODZIŃSKICH (OB. SANATORIUM ZACHEŃTA)	KOŚCIUSZKI 24	1869	
84.	SKWER	KOŚCIUSZKI/3 MAJA		
85.	DWOREK PREZYDENTA RP	LEŚNA 1	1932-1933	2005.10.10 – A/771
86.	ALEJA BUKOWA	LIPNOWSKA		

87.	WILLA "JANÓWKA"	LORENTOWICZA 5	1900 OK.	
88.	DOM	LORENTOWICZA 7	1900 OK.	
89.	WILLA „DĘBOWA”, OB. DOM	LORENTOWICZA 9	OK. 1900	
90.	OFICyna PRZY WILLI „DĘBOWA”, OB. DOM	LORENTOWICZA 9	OK. 1900	
91.	WILLA „OLEŃKA”	LORENTOWICZA 11	1900 OK.	
92.	ALEJA KLONOWA	3 MAJA		
93.	WILLA „VICTORIA”	MICKIEWICZA 4	L. 30-TE XX W.	
94.	PENSJONAT "JEDYNACZKA", OB. DOM	MICKIEWICZA 14	1897	
95.	ALEJA LIPOWO – KLONOWO – JESIONOWA	MICKIEWICZA		
96.	SKWER	MICKIEWICZA		
97.	DOM	NARUTOWICZA 5	1903	
98.	DOM	NARUTOWICZA 7	1939	
99.	DOM	NARUTOWICZA 9	1920 OK.	
100.	OFICyna	NARUTOWICZA 9	OK. 1920	
101.	DOM	NARUTOWICZA 11	1939	
102.	DOM	NARUTOWICZA 17	XIX w. 4 ćw.	
103.	DOM	NARUTOWICZA 30	1930 OK.	
104.	DOM	NARUTOWICZA 39	XX w. 20-30 L.	
105.	DOM	NARUTOWICZA 41	1925-1931	
106.	BUDYNEK D. SZKOŁY PODSTAWOWEJ, OB. DOM	NARUTOWICZA 56/KOPERNIKA 22	XX w. 20-30 L.	
107.	DOM	NARUTOWICZA 58	1920 OK.	
108.	DOM	NARUTOWICZA 61	1900 OK.	
109.	DOM	NARUTOWICZA 67	1900 OK.	
110.	ALEJA LIPOWA	NARUTOWICZA		
111.	SKWER	NIESZAWSKA		
112.	WILLA „KONSTANCJA”, OB. DOM	NIESZAWSKA 17/SIENKIEWICZA 4		
113.	DOM	NIESZAWSKA 18	XIX w. k.	

114.	DOM	NIESZAWSKA 20	XIX W. K.	
115.	WIEŻA CIŚNIEŃ	NIESZAWSKA 21	1900 OK.	
116.	WILLA "LEŚNA", OB. PENSJONAT	NIESZAWSKA 23	1930 OK.	
117.	WILLA "BIAŁY DWOREK", OB. DOM	NIESZAWSKA 24	1920 OK.	
118.	DOM	NIESZAWSKA 39	1920 OK.	
119.	DOM	NIESZAWSKA 55		
120.	DOM	NIESZAWSKA 67		
121.	DOM	NIESZAWSKA 143		
122.	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY RZYMSKOKATOLICKI PW. ŚW. ŚW. PIOTRA I PAWŁA Z OTACZAJĄCYM DRZEWOSTANEM	Ks. OWCZARKA	1873-1884	1998. 08. 12 - A/488
123.	BUDYNEK HALI TARGOWEJ	PIEKARSKA1/BRONIEWSKIEGO 6/ STOLARSKA 3A	L. 20-TE XX W.	
124.	WILLA "ZACHĘTA"	PIŁSUDSKIEGO 5	1900 OK.	
125.	WILLA "ORMUZ" (WŁ. „ORMUZD")	PIŁSUDSKIEGO 5 A	1881	1993. 05. 5 - A/730
126.	DOM	PRZECHODNIA 6		
127.	PENSJONAT "KOŚCIUSZKO"	RACZYŃSKICH 5	1900 OK.	
128.	WILLA "SIENKIEWICZÓWKA"	SIENKIEWICZA 2		
129.	KAPLICZKA PRZYDROŻNA Z FIGURĄ NMP	SŁOŃSK GÓRNY		
130.	CMENTARZ MENNONICKI	SŁOŃSK GÓRNY	XIX W. 2 POŁ.	
131.	CHAŁUPA OLENDERSKA	SŁOŃSK GÓRNY 20	1783	1989. 12. 14 - 271/A
132.	DOM	SŁOŃSK GÓRNY 62		
133.	CHAŁUPA OLENDERSKA OB. DOM	SŁOŃSK GÓRNY 78		
134.	DOM ZAKONNY	SŁOŃSKA 4		
135.	DOM	SŁOWACKIEGO 3		
136.	DOM	SŁOWACKIEGO 11	1900 OK.	
137.	DOM, OB. PENSJONAT "KUJAWIANKA"	SŁOWACKIEGO 15	1920 OK.	
138.	BUDYNEK ZAKŁADU PRODUKCYJNEGO WÓD MINERALNYCH "KRYSZYŃKA"	SOLNA 6	XX W. 20 LATA	
139.	DOM	SOLNA 8	XX W. 50 LATA	

140.	DOM	SOLNA 10	20 LATA XX W.	
141.	DOM	SPORTOWA 3	20 LATA XX W.	
142.	BUDYNKI PRODUKCYJNE (D. RZEŻNIA)	SPORTOWA 8	20 LATA XX W.	
143.	WILLA "QUO VADIS" (OB. SANATORIUM)	STASZICA 4	1920 OK.	
144.	DOM	STASZICA 6	1928	
145.	DOM	STOLARSKA 2	20 LATA XX W.	
146.	DOM	STOLARSKA 6 A	30 LATA XX W.	
147.	PENSJONAT , OB. DOM	STOLARSKA 9	20 LATA XX W.	
148.	PENSJONAT, OB. HOTEL	STOLARSKA 10	20 LATA XX W.	
149.	DOM	STOLARSKA 11	OK. 1900	
150.	DOM	STOLARSKA 11A	OK. 1900	
151.	DOM	STOLARSKA 12	OK. 1900	
152.	DOM	STOLARSKA 14	OK. 1900	
153.	ALEJA JESIONOWA	STOLARSKA		
154.	ALEJA JESIONOWA	STRAŻACKA		
155.	WILLA "WOŁYNIANKA" , OB. DOM	SZMURĘŁY 12/LEŚNA 5	OK. 1900	
156.	WILLA "RACIĄŻANKA",OB. HOTEL	SZMURĘŁY 14	OK. 1900	
157.	WILLA "MAZOWSZE"	SZMURĘŁY 16	OK. 1920	
158.	OFICyna PENSJONATU „MAZOWSZE”, OB. DOM	SZMURĘŁY 16/LORENTOWICZA 19	L. 20-TE XX W.	
159.	ALEJA JESIONOWA	SZMURĘŁY		
160.	POMNIK PAMIĘCI ROMUALDA TRAUGUTTA	TRAUGUTTA	1929, ODBUD. 1945	
161.	SKWER PRZY POMNIKU R. TRAUGUTTA	TRAUGUTTA		
162.	BUDYNEK SANATORIUM "GRAŻYNA"	TRAUGUTTA 4	1920 PO	
163.	BUDYNEK SANATORYJNY „JUR”, OB. SANATORIUM "GRAŻYNA"	TRAUGUTTA 6	1920 PO	
164.	DOM	TRAUGUTTA 12	1930 OK.	
165.	DOM	TRAUGUTTA 14	1900 OK.	1983. 09. 1 - A/1241
166.	DOM	TRAUGUTTA 16	1920 OK.	

167.	DOM	TRAUGUTTA 28	1900 OK.	
168.	DOM	TRAUGUTTA 28 A	XX W. 20 LATA	
169.	DOM	TRAUGUTTA 32/34	L. 30-TE XX W.	
170.	ALEJA KLONOWO – JAWOROWA	TEŻNIOWA		
171.	WILLA "NADWIŚLANKA"	WARZELNIANA 3	XIX W. K.	
172.	DOM	WARZELNIANA 8	20 LATA XX W.	
173.	DOM	WESOŁA 1	1905	
174.	DOM	WESOŁA 2	20 LATA XX W.	
175.	DOM	WESOŁA 3	20 LATA XX W.	
176.	DOM	WESOŁA 4	20 LATA XX W.	
177.	DOM	WESOŁA 5	20 LATA XX W.	
178.	DOM	WESOŁA 7	20 LATA XX W.	
179.	DOM	WESOŁA 9	20 LATA XX W.	
180.	DOM	WESOŁA 12	20 LATA XX W.	
181.	DOM	WESOŁA 14	20 LATA XX W.	
182.	DOM	WESOŁA 17	1928	
183.	DOM	WESOŁA 19	1927	
184.	DOM	WESOŁA 20	1894	
185.	OFICYNA	WESOŁA 20	1894	
186.	DOM	WESOŁA 26	20 LATA XX W.	
187.	DOM	WESOŁA 34	1895	
188.	DOM	WESOŁA 38	1897	
189.	DOM	WESOŁA 42	1898	
190.	DOM	WIDOK 2	1920 OK.	
191.	DOM	WIDOK 3	1930	
192.	WILLA „ZIELONY DWOREK”	WIDOK 4	1920 OK.	
193.	BUDYNEK CARITAS	WIDOK 5	1920 OK.	
194.	WILLA "PIAST" (OB. HOTEL)	WIDOK 7	1903 -1908	

195.	DOM	WIDOK 8	1925	
196.	DOM	WIDOK 14	L. 20-TE XX W.	
197.	OFICYNA, OB. DOM	WIDOK 14	L. 20-TE XX W.	
198.	DOM	WIDOK 16	1902	
199.	DOM	WIDOK 20	OK. 1900	
200.	ZESPÓŁ TRZECH DOMÓW	WIDOK 22	1925	
201.	DOM	WIDOK 24	1930	
202.	DOM	WIDOK 26	OK. 1930	
203.	DOM	WIDOK 32	L. 20-TE XX W.	
204.	BUDYNEK PLEBANII	WOJSKA POLSKIEGO 1		
205.	PENSJONAT "ŚWITEZIANKA", OB. HOTEL	WOJ. POLSKIEGO 2/ MICKIEWICZA	1897-1900	
206.	PENSJONAT "WARSZAWIANKA", OB. HOTEL	WOJ. POLSKIEGO 2/MICKIEWICZA 16	1897-1900	
207.	CERKIEW PRAWOSŁAWNA (POŁOWA)	WOJSKA POLSKIEGO 3	1894	1995. 09. 4 - A/673
208.	DOM	WOJSKA POLSKIEGO 11	LATA 20-TE XX W.	
209.	DOM	WOJSKA POLSKIEGO 12	30 LATA XX W.	
210.	DOM	WOJSKA POLSKIEGO 14	20 LATA XX W.	
211.	DOM I DREWNIANY, OB. PENSJONAT	WOJSKA POLSKIEGO 17	LATA 20-TE XX W.	
212.	DOM II, OB. PENSJONAT	WOJSKA POLSKIEGO 17	LATA 20-TE XX W.	
213.	DOM	WOJSKA POLSKIEGO 19	LATA 30-TE XX W.	
214.	DOM	WOJSKA POLSKIEGO 21	LATA 30-TE XX W.	
215.	DOM	WOJSKA POLSKIEGO 22	1930	
216.	DOM	WOJSKA POLSKIEGO 25	1933	
217.	DOM	WOJSKA POLSKIEGO 29	1903	
218.	DOM	WOJSKA POLSKIEGO 31	LATA 20-TE XX W.	

219.	DOM	WOJSKA POLSKIEGO 35	OK. 1900	
220.	DOM	WOJSKA POLSKIEGO 36	1932	
221.	DOM	WOJSKA POLSKIEGO 44	LATA 30-TE XX W.	
	<u>ZESPÓŁ CMENTARZA PARAFIALNEGO :</u>	WOŁUSZEWSKA 48		
222.	CMENTARZ PARAFIALNY RZYMSKOKATOLICKI		XIX W. 1 POŁ.	1996. 12. 06 - A/653/1-3
223.	BRAMA I OGRODZENIE CMENTARZA		XIX W. 1 POŁ.	
224.	STARODRZEW			
225.	CMENTARZ ŻYDOWSKI	WOŁUSZEWSKA		
226.	DOM	WOŁUSZEWSKA 5	1920	
227.	DOM	WOŁUSZEWSKA 7	1924	
228.	DOM	WOŁUSZEWSKA 24/26	1920	
229.	DOM	WOŁUSZEWSKA 28/30	1920	
230.	DOM	WOŁUSZEWSKA 33	1929	
231.	DOM	WOŁUSZEWSKA 34	1928	
232.	DOM	WOŁUSZEWSKA 35	1922	
233.	DOM	WOŁUSZEWSKA 37	1926	
234.	DOM	WOŁUSZEWSKA 39	1928	
235.	SKWER	WOŁUSZEWSKA		
236.	FONTANNA "GRZYB" - OBUDOWA ŹRÓDŁA SOLANKOWEGO 11 WRAZ Z CZĘŚCIĄ DZIAŁKI NR 715/1	ZDROJOWA	1926	2017. 04. 14 - A/1721
237.	SKWER PRZY FONTANNIE „GRZYB”	ZDROJOWA/KOŚCIUSZKI/ ARMII KRAJOWEJ	1926 OK.	
238.	BUDYNEK HOTELU MÜLLERA- STARA CZĘŚĆ	ZDROJOWA 2/ KOŚCIUSZKI	1851 OK.	1987. 05. 19 - A/684
239.	BUDYNEK „DOM ADAMÓW”, OB. BUDYNEK UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ	ZDROJOWA 2 B	1850-1915	2003. 09. 01 - A/113
240.	DOM	ZDROJOWA 5		
241.	DOM	ZDROJOWA 7	XIX W. 2 POŁ.	

242.	DOM	ZDROJOWA 11	1898	
243.	DOM	ZDROJOWA 12	1929	
244.	DOM	ZDROJOWA 13	1923 - 1927	
245.	DOM	ZDROJOWA 13 B	1923 - 1927	
246.	DOM	ZDROJOWA 14 A	1939	
247.	DOM	ZDROJOWA 26	1850-1915	
248.	PENSJONAT "POD LIPAMI"	ZDROJOWA 34	1870-1915	
249.	WILLA "KUJAWIANKA" WRAZ Z OFICYNĄ	ZDROJOWA 36	1903-1908	1995. 08. 29 - A/657/1-2
250.	DOM	ZDROJOWA 41		
251.	DOM	ZDROJOWA 51		
252.	ALEJA JESIONOWA	ZDROJOWA		
253.	DOM	ŻELAZNA 3	1939 OK.	
254.	BUDYNEK KINA „ZDRÓJ”	ŻELAZNA 5	XX W. 30 LATA	
255.	ALEJA KLONOWO – JESIONOWA FRAGMENT (NA ZIELONYM SZLAKU TURYSTYCZNYM „KRYSZYŃKA” DO MIEJSCOWOŚCI KUCZEK GM. ALEKSANDRÓW KUJ.)		2 POŁ. XIX W.	